

ISA/ISUS – POSLANIK ISLAMA
Mirza Mešić

ISA/ISUS – POSLANIK ISLAMA

Mirza Mešić

Nakladnik:

ISLAMSKA ZAJEDNICA U HRVATSKOJ/URED
ZA DA'WU I MLADEŽ

Urednici:

Mevludi Arslani
Nermin Botonjić

Redaktor:

Ervin Jahić

Recenzenti:

muftija dr. sc. Aziz ef. Hasanović
dr. sc. Esmir ef. Halilović

Grafička obrada i tisak:

GRAFOMARK, Zagreb

Naklada: 1000 primjeraka

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u
Zagrebu pod brojem 881661

ISBN 978-953-6330-41-6

Mirza Mešić

ISA/ISUS – POSLANIK ISLAMA

ISLAMSKA ZAJEDNICA U HRVATSKOJ/URED ZA DA'WU I MLADEŽ

Zagreb, 2014. / 1435. h. g.

Posvećujem svojim dragim roditeljima i svim imamima/dajama

Sadržaj

UVOD	7
Mnoštvo vjera – Allahova odredba, a čovjekova mogućnost izbora	11
Mogućnosti i granice čovjekove spoznaje	13
Spoznaja o transcendentnom/onostranom	16
Muslimani vjeruju u sve Božje poslanike	20
Nužnost, priroda i ciljevi poslanstva	22
Načini objave poslanstva	26
Ugovor između Boga i čovjeka	29
Svaki je narod imao poslanika	32
Vjera u Jednoga Boga – prvo i najvažnije učenje poslanstva	35
Čemu su nas poslanici učili?	37
Uspostava univerzalnih zakona i moralnih normi – najvažnija zadaća poslanstva	40
Poslanici – ljudi od krvi i mesa	41

ISA, MESIH, SIN MERJEMIN/ISUS, MESIJA, SIN MARIJIN – POSLANIK ISLAMA	45
Kur'an o Isau, a.s.	45
Merjemina obitelj.	47
Vijest o rođenju Isaa, a.s.	50
Optužbe za blud	52
Svaki je čovjek osobno odgovoran za svoje postupke i odluke	60
Nema posredništva između čovjeka i Boga	62
Poslanstvo Isaa, a.s.	63
Isaova, a.s., nadnaravna djela	66
Isa, a.s., nije raspet	71
Isa, a.s., je najavio dolazak Muhammeda, a.s.	73
Isa, a.s., će se pojaviti prije kraja ovoga svijeta	76
 VJERA ILI VJERE?!	 78
Univerzalnost i kontinuitet islama	80
Mnogi poslanici – jedna vjera	83
Islam – najstarija i najmlađa vjera	85
 Odabrani kur'anski ajeti o Isau, a.s., i njegovoj majci Merjemi	 89
Pogovor	95
O autoru	101

UVOD

Kada pišemo ili govorimo o vjerama u Jednoga Boga prije svega mislimo na tri monoteističke religije – židovstvo, kršćanstvo i islam. Svaka u svojim naučavanjima tvrdi da će upravo njeni sljedbenici postići vječno blaženstvo na budućem, vječnom svijetu. U čemu se zapravo razilaze te tri vjere? Ne ulazeći u šire rasprave, možemo kazati da se židovstvo, kršćanstvo i islam u svojim naučavanjima ponajprije razilaze u međusobnom osporavanju odnosno priznanju. Židovstvo ne priznaje kršćanstvo, a kršćanstvo priznaje židovstvo. Ni židovstvo ni kršćanstvo ne priznaju islam, dok islam, međutim, priznaje i židovstvo i kršćanstvo (*Ehlu-l-Kitab*) te u svoje vjerovanje uključuje sve starozavjetne poslanike koje štiju i židovi i kršćani.¹ Ključna točka razi-

1] Kao i židovstvo, a osobito kršćanstvo, islam naglašava svoju univerzalnost, sjevremenost i, naravno, Božje porijeklo. Sam pojam dolazi iz arapskog jezika, koji je jezik po-

laženja triju religija je Isa, Mesih, sin Merjemin/ Isus, Mesija, sin Marijin, neka je Allahov mir i blagoslov na njega i njegovu majku.²

Ni za jednog drugog čovjeka/poslanika u zadnjih dvije tisuće godina ne veže se toliko nerazumijevanja, kontroverzi i sporenja, čak i otvorenih sukoba među ljudima, kao oko života i misije Isaa, a.s. Jedni ga niječu i osporavaju (Židovi), drugi ga uzdižu i veličaju do mjere da ga smatraju Božjim sinom ili samim bogom (kr-

sljednje objave islamskih učenja sadržanih u Kur'anu, muslimanskoj Svetoj knjizi, i jezik svakodnevne molitve muslimana, te označava potpunu, ali svjesnu, voljnu i aktivnu pokornost/predanost Allahu, dž.š., Jednome i Jedinome Bogu, Apsolutnom Stvoritelju i Uzdržavatelju svekolike pojavne egzistencije na Zemlji i Univerzumu uopće. Osim pokornosti Jednome Bogu, pripadnost islamu podrazumijeva i slijedenje životnog puta (sunnet) posljednjeg Božjeg poslanika Muhammeda, a.s., kao prvog i nezaobilaznog tumača Kur'ana, Božje Riječi. Također, u svojoj etimologiji islam sadrži značenje mira (selam/islam od istog korijena s-l-m), jer samo život u skladu s Allahovim zakonima, kojima je On, Uzvišeni, uredio Univerzum, čovjeku dugoročno jamči duševni i svaki drugi mir na ovom prolaznom, ali i na budućem, vječnom životu.

2] Kada izgovaraju ili pišu ime bilo kojeg Božjeg poslanika, muslimani dodaju riječ *alejhisselam* (skraćeno a.s.) što znači: *Neka je Božji mir i blagoslov na njega*. Isto tako, muslimani nikada ne koriste termin prorok, nego uvijek termin poslanik da bi označili od Boga odabrane pojedince čiji je cilj bio dostaviti i objasniti Božju Poruku svome narodu odnosno cijelom čovječanstvu.

šćani), a treći (muslimani) u njemu vide čovjeka, od Boga odabranog poslanika, čiji je zadatak bio da među Židovima propovijeda vjeru u Jednoga Boga; da ih podsjeti na obveze iz Tevrata/Tore, ali i da im objasni nove propise sadržane u Indžilu/Evandeljima kojeg mu Uzvišeni Bog objavi preko meleka Džibrila/andela Gabrijela, te konačno najavi dolazak posljednjeg Božjeg poslanika – Muhammeda, a.s.

U rečenicama koje slijede vama donosimo najvažnije činjenice o Isau, a.s., i njegovoj majci časnoj Merjemi/Mariji, utemeljene na islamskoj svetoj knjizi Kur'anu, koji za muslimane predstavlja vječnu i neizmijenjenu Božju Poruku, zadnju Objavu svim ljudima za svako vrijeme i do kraja ovoga svijeta te jedini relevantni izvor kad su u pitanju životi i misija svih Allahovih poslanika. Zato smo za ovaj prikaz najvažnijih kur'anskih činjenica o Isau, a.s., odlučili u kratkim crtama ponuditi i učenje o misiji poslanstva kao najčasnijoj i najodgovornijoj ljudskoj zadaći, odnosno o potrebi, sadržajima i ciljevima poslanstva čije nositelje poslanike odabra sam Gospodar svjetova. Bez razumijevanja fenomena poslanstva nitko ne može na pravi način pronaći put do Boga niti razumjeti potpuni smisao ovozemaljskih zakonitosti. A svi su poslanici, bez iznimke, od svojih suvremenika i svojih

sljedbenika zahtijevali da priznaju i posvjedoče postojanje samo Jednoga Boga, Stvoritelja nebesa i zemlje, Darovatelja sveukupne egzistencije, na arapskom *Allaha džellešanuhu*, i da samo Njemu izražavaju svoju pokornost (islam), ne pripisujući pritom nikome i ničemu drugom božanske osobine.³ Zato muslimani smatraju da je islam praiskonska vjera, i najstarija i najmlađa vjera, te da su svi poslanici zapravo muslimani, pa tako i Isa, a.s., sin Merjemin/Isus, sin Marijin.

Autor

3] Allah nije poseban Bog kojeg obožavaju samo muslimani. Doslovan prijevod riječi Allah je Bog. Allah je arapsko ime za Boga kao što je Jahve hebrejski naziv u Starome zavjetu. Muslimani, kada izgovaraju ili pišu riječ Allah, obavezno dodaju i *džellešanuhu* (skraćeno dž.š.) što znači Uzvišeni. Budući da Bog Sebe u Kur'anu naziva Allah, neki islamski znanstvenici smatraju da muslimani uvijek trebaju koristiti tu riječ bilo u molitvama, bilo u govoru ili pisanju, a ne prijevod na drugi jezik (npr. Bog u hrvatskom jeziku).

***Mnoštvo vjera – Allahova odredba, a
čovjekova mogućnost izbora***

*„A da je Gospodar tvoj htio, sve bi ljude
sljedbenicima jedne vjere učinio. Međutim,
oni će se uvijek u vjerovanju razilaziti, osim
onih kojima se Gospodar tvoj smiluje. A
zato ih je i stvorio...“* (Hud, 118, 119.)

Svojim apsolutnim znanjem, htijenjem i mudrošću Uzvišeni je Allah odredio, ili bolje rečeno omogućio, da ljudi na ovom svijetu zauzimaju različite stavove i slijede različita uvjerenja - kako u različitim vidovima života, tako i u razumijevanju i življenju vjere. I doista, iščitavajući povijest ljudskog življenja na Zemlji, nailazimo na brojne i svakovrsne oblike ljudske religioznosti; od obožavanja Jednoga Boga do različitih politeističkih oblika religioznosti i praznovjerja kao što su obožavanje nebeskih tijela, prirodnih

pojava, životinja, samog čovjeka ili onoga što je sam čovjek napravio – kipa ili totema. Štoviše, ljudima je omogućeno ne samo da iskrivljeno vjeruju, nego i da negiraju Boga kao izvora cjelokupnog života u Univerzumu. Iz islamske perspektive, slobodna volja i mogućnost izbora – naravno, u relativnim a ne apsolutnim okvirima – razlikuje čovjeka od svih drugih Božjih stvorenja. Stvorivši čovjeka, Bog je u njegovo biće utkao sposobnost rasuđivanja, promišljanja i zaključivanja o pojavama oko njega, istodobno mu dajući povjerenje (emanet) namjesništva (halife) na Zemlji, zbog čega će ga na Sudnjem danu pozvati na odgovornost. Tim kvalitetama čovjek je postao krunsko, odnosno najodabranije Božje stvorenje.⁴

Očekivano bi bilo da svaki čovjek na temelju svoga razuma/razmišljanja dođe do zaključka o postojanju Uzvišenog Allaha. Ipak, iz svoje milosti, Allah Uzvišeni je olakšao čovjeku u njegovom traganju za uzrocima postojanja i smislovima njegova života. S vremena na vrijeme,

4] U islamu Allah, dž.š., ima 99 lijepih imena kojima Ga opisujemo i dozivamo. Njegova Imena koja odražavaju Njegovu Vječnost, Ljepotu, Milost, Dobrotu, Pravdu, Moć, Znanje, Mudrost i dr. čovjek bi u svome životu trebao oponašati u svakodnevnom življenju i komuniciranju s drugim ljudima i s cjelokupnom prirodom, naravno, u svojim, ljudskim, relativnim kategorijama i okvirima.

Allah Uzvišeni objavljivao je odabranim ljudima – poslanicima – istine o Sebi, Jednom i Jedinom Gospodaru i Stvoritelju svjetova, te istine o čovjekovu stvaranju i postojanju te njegovu ovozemaljskom i budućem životu.

Svaki je poslanik dobivao Objavu s istoga Izvora i preko istoga meleka/andjela Džibrila/Gabrijela. Muslimani ne prave nikakve razlike među poslanicima osim što u cijelosti i jedino slijede Muhammedov, a.s., vjerezakon.⁵

Mogućnosti i granice čovjekove spoznaje

Povijesno iskustvo ljudske vrste govori nam da su čovjekove spoznajne mogućnosti gotovo

5] U proteklih 14 stoljeća u tekstu Kur'ana nije bilo nikakvih izmjena, niti je bilo ikakvih revizija, premda se neke riječi, zbog bogatstva narječja arapskog jezika, mogu čitati na više načina a da se pritom ne mijenja izvorno značenje. S Kur'anom se nije dogodilo ono što se dogodilo s prijašnjim Objavama. Za razliku od Kur'ana, koji je jedini u potpunosti vjerno sačuvan, prijašnje su Objave vremenom izgubile svoju originalnost, odnosno, izmijenjene su ljudskom rukom. Postoji samo jedan tekst/jedna pisana verzija Kur'ana koju prihvaćaju svi muslimani, bez obzira na njihove podjele. S druge strane, ako pogledamo današnju verziju/verzije Biblije, koju čitaju katolici, pravoslavni i protestanti, uvidjet ćemo da je riječ o tri različite Knjige.

nebrojene, ali ipak ograničene. O spoznaji možemo govoriti s različitih aspekata i iz različitih kutova čovjekova interesa. Na spoznaju vjerojatno drugačije gleda filozof a drugačije religiozna osoba, drugačije zemljoradnik a drugačije astronaut. Svatko od njih samostalno i urođenim kognitivnim aparatima, a na temelju istraživanja i iskustva, dolazi do različitih rezultata/spoznaje o životu, svijetu i pojavama oko sebe. O nekim uspješno, o nekim pojavama manje uspješno, čovjek donosi zaključke, definira ih i pokušava ih iskoristiti za vlastiti napredak i za vlastite interese. Spoznajom, odnosno tehnološkim otkrićima temeljenim na matematici, fizici, biologiji, kemiji i drugim kako prirodnim tako i tehničkim znanostima, čovjek je ostvario do sada neviđeni tehnološki napredak i poboljšao kvalitetu života. Za primjer, u medicini iznimno uspješno liječi određene bolesti koje su prije stotinu godina odnosile milijune života, brže i lakše prelazi velike udaljenosti, najobičniju informaciju kroz riječ i sliku može jednim klikom podijeliti s cijelim svijetom, ali je u stanju, zahvaljujući tehnološkom napretku, u trenutku uništiti jedini planet na kojem može živjeti i produžavati vlastitu vrstu. To su blagodati i paradoksi spoznaje i suvremenog razvoja znanosti. Zajedničko im je da se temelje na fizičkom, pojavnom svijetu, njegovim proce-

sima, prirodnim pojavama i tehničkim otkrićima. Stručnjaci iz različitih oblasti znanosti upoznaju nas sa svim pojavama i procesima u svemiru kao i načinima i granicama njihova korištenja. Jer, fizički, pojavni svijet doista ima svoje granice kao i sam ljudski um. O metafizičkim ili onostranim/duhovnim pojavama znanstvenici, bilo filozofi, bilo prirodnjaci, fizičari ili matematičari, na temelju vlastitog razuma i kognitivnog aparata ne mogu doći do točnih i općeprihvaćenih činjenica, kao što ne mogu predvidjeti budućnost niti mogu regulirati prirodne pojave poput izmjene noći i dana, smjera puhanja vjetrova ili izazivanja kiše i sl. Netko bi mogao kazati kako to i nije predmet njihova istraživanja i bio bi u pravu. No, nikada ne možemo zanemariti činjenicu da je čovjek biće satkano od dvije komponente: materijalne, fizičke, opipljive, koju spoznajemo kroz pet nam darovanih čula, i one duhovne/duševne, neuhvatljive, a opet sveprisutne i oživotvorujuće, koja se nalazi pohranjena u svakom živom biću.

Vjera u nevidljivo, našim čulima neuhvatljivo, sami je temelj vjere islama. To je početak i kraj, izvorište i utočište islamskog koncepta života, uvjet cjelokupne vjere.

*„Ova Knjiga (Kur'an), u koju nema nika-
kve sumnje, uputa je svima onima koji se*

budu Allaha bojali (koji Ga budu duboko svjesni); onima koji u nevidljivi svijet (gajb) budu vjerovali... (El-Bekara, 2-3.)

Kur'an nevidljivo čovjekovu oku i nespoznatljivo njegovu razumu i čulima opisuje riječju *gajb*. O *gajbu*, a u to spada učenje o Stvoritelju svjetova, Allahu Uzvišenom i Njegovim imenima i svojstvima, duši, melekima/anđelima, smrti, proživljenju, vječnosti, Džennetu i Džehennemu, nagradi i kazni, neizbježnoj i konačnoj Pravdi uči nas kur'anska Objava.⁶

Spoznaja o transcendentnom/onostranom

Spoznaju koja se temelji na materijalnim dokazima i egzaktnim pokazateljima islam prepušta znanstvenicima i znanosti te ih u svojim

6] Ovo su ujedno i temelji unutarnje vjere svakog muslimana i muslimanke ili ***Imanski šarti*** (uvjeti vjere). Iman je unutarnja vjera i ona se potvrđuje čvrstim uvjerenjem i vjerovanjem u Jedoga Boga, u Božje meleke/anđele, Božje Kitabe/Knjige/Objave, Božje poslanike, Sudnji dan i Božju odredbu/sudbinu. Islama, kao vanjskog očitovanja pripadnosti vjeri nema bez imana. Islam se temelji na pet zaduženja: srčanog, jezičnog i djelima potvrđenog očitovanja pripadnosti vjeri islamu (kelime-i-šehadet), obavljanja pet dnevnih molitvi, posta u mjesecu ramazanu, davanja zekata i obavljanja hadža (hodočašća).

učenjima posebno naglašava i potiče, cijeneći znanstvenike i znanstvena otkrića, jer je znanje najčvršći temelj za ispravno vjerovanje. S islamske točke gledišta, svako znanstveno otkriće je novi dokaz o postojanju Allaha, dž.š. Radi toga se znanstvenici, koji vjeruju u Allaha, dž.š., shodno izreci Muhammeda, a.s., smatraju nasljednicima Allahovih poslanika.⁷

Kur'an u brojnim stavicima naglašava nužnost promatranja prirode i prirodnih procesa kao jasnih pokazatelja Allahove Moći, Mudrosti i Sveprisutnosti.⁸

‘Stvaranje nebesa i Zemlje, smjena dana i noći, lađa koja morem plovi s korisnim tovarom za ljude, kiša koju Allah pušta s neba pa tako u život vraća zemlju nakon mrtvila njezina, po kojoj je rasijao svakojaka živa bića, promjena vjetrova, oblaci koji između

7] Poslanik, Muhammed, a.s., je rekao: “Znanstvenici su nasljednici Božjih vjerovjesnika.” (Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed).

8] O odnosu vjere i razuma pisali su brojni muslimanski učenjaci kroz povijest. Poznata su međusobna uvjeravanja najvećih islamskih umova Ebu Hamida el-Gazzalija i Ibn Rušda (Averroes) o ovoj temi i kapitalna djela koja su nastala iz toga. Za naš pregled preporučujem: Muhammed Abduhu, *Risala et-tewhid-rasprava o islamskom monoteizmu*, El-Kalem, Sarajevo, 1989.

neba i Zemlje lebde, doista su dokazi za one koji imaju pameti.’ (El-Bakare, 164.)

Ovom stavu ide u prilog i prva kur’anska Objava objavljena poslaniku Muhammedu, a.s., preko meleka Džibrila/andela Gabrijela u kojoj se u imperativnoj formi Muhammedu, a.s., ali i svim muslimanima, naređuje da uče, studiraju, istražuju:

„Čitaj, u ime Gospodara tvoga, koji stvara, stvara čovjeka od ugruška! Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, koji poučava peru, koji čovjeka poučava onome što ne zna.

(El-Alek, 1-5.)

U drugim kur’anskim ajetima Allah, dž.š., objašnjava na kojim stupnjevima se kod Njega nalaze znanstvenici, naglasivši da nisu isti oni koji znanje imaju i oni kojima znanja nedostaje: „*Reci: “Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju? Samo oni koji pameti imaju pouku primaju!”* (Ez-Zumer, 9), te da su znanstvenici oni koji su Ga i najviše svjesni. Uzvišeni kaže: “*A Allaha se boje (najviše su Boga svjesni) od robova Njegovih – učeni.*” (Fatir, 28.)

S druge strane, spoznaja koja se odnosi na izvantjelesnu, duhovnu sferu, na samu dušu i konačni status u vječnosti, po islamskom učenju

darovana je isključivo od Allaha, dž.š., odabranim pojedincima, najboljim plodovima ljudske vrste – časnim poslanicima. Upravo su poslanici, neka je na njih Allahov mir i blagoslov, kroz cijeli povijesni/zemaljski hod ljudske vrste svakoj generaciji ljudi donosili učenja o onostranom/transcendentnom, čovjeku nevidljivom/gajb, svijetu. Naravno, sami su imali znanja onoliko koliko im je Allah, dž.š., objavio, odnosno koliko je dotična generacija mogla shvatiti i prihvatiti.⁹

Njihovi uzoriti životi, njihova učenja i njihovi sljedbenici argumenti su da postoji spoznaja i o onostranom/transcendentnom svijetu koji izmiče našim fizičkim čulima. A bez tog znanja

9] Argumenti onih koji ne vjeruju u Boga je postojanje nepravde, nasilja i mržnje među ljudima. „Ako postoji Bog, pa zašto onda dopušta nasilje, ratove, mržnju, nepravdu“ – česte su opaske ateista. Promatrano iz islamske perspektive, čovjek je halifa (namjesnik na Zemlji) obdaren slobodnom voljom, razumom i brojnim mogućnostima. Zemlja mu je privremeno prepuštena na povjerenje; da može činiti dobro ali i zlo, da može vjerovati u Boga ali i negirati Ga. Obdaren razumom i potpomognut Objavom, čovjek na Sudnjem Danu neće imati opravdanja radi nevjerovanja i činjenja zla bilo koje vrste na zemlji. A najveći su silnici oni koji negiraju svoga Stvoritelja i polaganje računa. Oni su silnici prema sebi i prema ostalim ljudima. Islam se suprotstavlja silnicima, onima koji remete prirodni red uspostavljen od Gospodara svjetova i predan u emanet čovjeku koji bi putem Objave i prakse časnoga Poslanika trebao održavati taj red.

o vječnosti, o onostranom, čovjek ne može doći do konačnog odgovora o smislovima svoje prolazne egzistencije na ovome svijetu.¹⁰ Zato nitko ne može biti vjernik dok ne povjeruje u Allahove, dž.š., poslanike i u ono čemu su oni pozivali.

Muslimani vjeruju u sve Božje poslanike

Poput vjere u nevidljivo (gajb) i vjerovanje u Allahove poslanike (*ve rusulih*) tvori same

10] I samo poslanstvo svoje izvorište ima izvan fizičkog pojavnog svijeta i ono dolazi s onu stranu. Ono je transcendentno i dolazi iz Vječnosti. To je dar i odabir Gospodara svjetova. Učenje različitih poslanika u različitim vremenima nije znanost i ne može se svesti u okvire znanstvene metodologije. Takvo se znanje ne može postići ni promišljanjem, ni pokusima, ni tehnologijom. Znanost je usmjerena na pet ljudskih čula, na fizički, materijalni svijet, na eksperimente i stalno dokazivanje. Za primjer, znanost o duši i duhovnome svijetu i ne postoji; ona nema uopće pretpostavke, a kamoli utemeljene činjenice. A Objava nas uči da je duša, koja tijelo čini živim, odredba Allaha, dž.š., i da ljudi o njoj znaju jako malo: „*Pitaju te o duši. Reci: "Što je duša - samo Gospodar moj zna, a vama je dano samo malo znanja."* (El-Isra, 85) Čovjek dušu nikada neće moći staviti pod mikroskop, a ne može ju ni zaniijekati. Čovjek nikada, ma koliko tehnološki uznapredovao, neće biti u stanju spriječiti dušu da se vrati svome Stvoritelju kada za to dođe točno određeno vrijeme. A onda slijedi prava i potpuna Istina i Pravda.

temelje vjere islama. Pravi i istinski pripadnik Kur'ana može biti samo onaj koji vjeruje u sve Allahove poslanike, kao što vjeruje u Allahovog posljednjeg poslanika Muhammeda, a.s. Priznajući sve ranije poslanike i potvrđujući njihov dolazak i misiju, Kur'an predstavlja čvrst dokaz istinitosti i povijesnog značenja Muhammedova, a.s., poslanstva. Da je dužnost Muhammeda, a.s., i njegovih sljedbenika da vjeruju u sve poslanike koji su prethodili Muhammedu, a.s., govori sljedeći kur'anski ajet:

„Poslanik (Muhammed) vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova, i vjernici - svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove: “Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih.” I oni govore: “Čujemo i pokoravamo se; oprosti nam, Gospodaru naš; tebi ćemo se vratiti.”

(El-Bekara, 285.)¹¹

11] Mnoge poslanike Kur'an i ne spominje, ali Allah, dželle šanuhu, ukazuje na njih obraćajući se Muhammedu, a.s., u sljedećem ajetu: *“I poslanicima o kojima smo ti prije kazivali i poslanicima o kojima ti nismo kazivali...”* (En-Nisa', 164.)

Nužnost, priroda i ciljevi poslanstva

Iako čovjek na temelju svog razuma, promišljanja i zaključivanja može doći do spoznaje postojanja Apsolutne, Mudre i Sveprisutne Sile – Allaha, dž.š., bez objavljenog Znanja (Allahovih Objava) čovjek nije mogao i ne može znati na koji način se odnositi prema Tvorcu Univerzuma? Koje i kakve su njegove obveze, a kakva prava kod njegova Stvoritelja? Kako Ga moliti, kako Ga dozivati, što je dopušteno, a što zabranjeno?

Kako bi ljudi na ispravan i potpun način shvatili razloge svoga stvaranja, postojanja, življenja i smrti te razlučili istinu od laži, pravdu od nepravde, prolazno od vječnoga, odnosno, na pravi i potpun način u granicama svojih mogućnosti došli do odgovora na vječna pitanja: kako smo dospjeli na ovaj svijet, tko nas je i kako stvorio, zašto živimo, zašto umiremo i, najvažnije, što će s nama biti nakon smrti, Allah, dž.š., je iz Svoje Milosti prema ljudima od prvog trenutka njihove egzistencije na Zemlji slao Svoje Objave u kojima je davao odgovore na ta „vječita“ pitanja, koja zaokupljaju um i dušu svakog čovjeka. Znanost kao postignuće čovjekova rada i istraživanja kojoj se nevjernici okreću u potrazi

za smislovima života potpuno je nemoćna odgovoriti na spomenuta pitanja.

„O sinovi Ademovi/Adamovi, kad vam između vas samih budu dolazili poslanici koji će vam propise Moje objašnjavati - onda se oni koji se budu Allaha bojali i dobra djela činili neće ničega bojati niti će bilo za čim tugovati“.

(El-A'raf, 35.)

Brojni su kur'anski ajeti koji nam govore o misiji odnosno o karakteru, sadržaju, razlozima i ciljevima poslanstva. Uzvišeni Allah u njima pojašnjava ljudima važnost i ulogu Svojih odabranika te prirodnu nužnost slijedenja njihova puta. Osvježavanje znanja i svijesti kod svake generacije ljudi o njihovu Stvoritelju Allahu, dž.š., Jedinome Bogu, i smislovima ovozemaljskog prolaznog života, odnosno držanje ljudi budnim kroz konstantno podsjećanje na kraj ovozemaljskog života i na vječni svijet koji slijedi te tešku i ozbiljnu odgovornost, kojoj će svi ljudi biti izloženi, jedan je od najvažnijih razloga Božjega odabiranja poslanika među ljudima. Jer, ljudi u svakom trenutku svoga života, ma što radili, moraju imati na umu da su podčinjeni sveopćim zakonima koji vladaju svemirom. Kreator

tog svemira i tih Zakona je Jedan i Jedini Bog – Allah, dž.š. Kada puninom svoga bića povjeruju u Allaha, dž.š., lako će prihvatiti i povjerovati da je Allah, dž.š., upravo između samih ljudi odabrao najbolje i najuzoritije pojedince da osobnim primjerom šire Njegovu Vjeru/Volju na Zemlji.

Naime, nakon džennetskog posrtaja, učinjenog grijeha i spuštanja na zemlju, čovjek nije bio prepušten samome sebi i svojim razumskim mogućnostima. Allah Uzvišeni, iz Milosti Svoje prema čovjeku, između ljudi, odabrao je najuzoritije pojedince, koji svoje misli i svoj život posvetiše dobru i napretku svih ljudi i povjeri im svetu Objavu te ih obveza da ju imaju prenijeti svakom čovjeku. Zauzvrat, poslanici tražiše samo jedno: da ih se slijedi i da im se vjeruje u onome što su propovijedali. Nikakve koristi, ni počasti, ni novce, ni vlast nisu tražili ni očekivali od svojih sljedbenika. Njih nisu očarala ovozemaljska uživanja, iako su i sami živjeli ljudskim životima: ženili se, odgajali djecu, imali svoje želje, radovali se i tugovali, doživljavali pobjede i poraze. Ni njihova djela ni njihove riječi nisu bile inspirirane nekim osobnim ovozemaljskim interesom. Oni su trpjeli za dobro drugih a nikada nisu dopuštali da drugi trpe radi njih. Njihovi životi primjer su iskrenosti, čiste prirode, izvanredne misli i najuzvišenijeg humanizma.

Oni bijahu pravi životni učitelji. A svi od prvoga Adema/Adama, pa preko Nuha/Noe, Ibrahima/Abrahama, Musaa/Mojsija, Isaa/Isusa do posljednjega Muhammeda, neka im je Allahov mir i blagoslov, naučavaše da je samo Allah Uzvišeni Bog i da drugog božanstva osim Njega nema. Naučavaše da je On Izvor života i da valja stati pred Njega i položiti račun za ovozemaljski život. Svi su Allahovi poslanici naučavali jednu istu poruku: da ima samo Jedan Bog, Kojega treba obožavati, samo Njega voljeti i samo se Njega bojati. Sve drugo i svi drugi su lažna božanstva koji se ne mogu uspoređivati niti izjednačavati s Allahom, dž.š.¹²

Samo su poslanici posjedovali izvorno znanje o Stvoritelju svjetova i o Izvoru i smislovima života. Izvor njihova poslaničkog znanja bila je Objava (Vahj), direktna veza s Tvorcem svjetova, ostvarena preko meleka/anđela Džibrila/Gabrijela, a.s.

12] Fazlur Rahman, *Glavne teme Kur'ana*, CNS i El-Kalem, Sarajevo, 2011., str. 165.

Načini objave poslanstva

Kada je posrijedi govor o poslanstvu kao najvažnijoj, rekli bi smo sudbonosnoj, ljudskoj misiji, često se nameće sljedeće pitanje: kako je pojedinac uopće znao da je postao poslanikom - da je upravo on od Allaha, dž.š., odabran da svome narodu propovijeda novu vjeru? Nesumnjivo je bilo teško, ne samo za sredinu u kojoj je živio, nego i samom poslaniku, povjerovati i prihvatiti poslaničku misiju. Od običnog čovjeka, koji živi svakodnevicu i koga dobro poznaje njegova rodbina i njegovi prijatelji, preko noći početi tvrditi da ostvaruje kontakt s Višom Silom - nesumnjivo je predstavljalo, u najmanju ruku, neizvjesnost, a u više slučajeva i hrabar čin, jer je takvim tvrdnjama skoro svaki poslanik svoj život dovodio u opasnost.¹³

Prema islamskim vrelima, prvi znak nečije- ga poslanstva bili su učestali snovi, koji su se na javi u potpunosti ostvarivali. Snovi su inače fenomen, i nijedan čovjek ne može utjecati na

13] Ni sam Muhammed, a.s., nije odmah povjerovao da je odabran za poslanika, kada mu je to priopćio melek Džibril prilikom njihova prvog susreta na mekkanskom brdu Hira, krajem ramazana 610. godine. Bila je to prirodna ljudska reakcija na šok koji je Muhammed, a.s., doživio prilikom susreta s duhovnim bićem ogromne snage. Doživjeti prvo iskustvo susreta s transcendentnim zasigurno je bilo teško i neizvjesno.

njih, a samo su rijetki, i to opet poslanici, poput Jakuba/Jakova i njegovog sina Jusufa/Josipa, a.s., znali protumačiti snove. Snova ima lijepih i ugodnih i ružnih i teških (noćne more). Poslanici su upravo u snovima saznawali da su odabrani za uzvišenu, ali i odgovornu misiju, te su putem snova dobivali prve naredbe da šire vjeru u Jednoga Boga.¹⁴

Osim snova, poslanici su Objavu dobivali i drugim „kanalima“ odnosno načinima, a tefsirska znanost navodi nekoliko, razrađujući i tumačeći sljedeći kur’anski ajet:

„Nijednom čovjeku nije dano da mu se Allah obraća osim na jedan od tri načina: nadahnućem, ili iza zastora, ili da pošalje izaslanika koji, Njegovom voljom, objavljuje ono što On želi. - On je, zaista, Uzvišen i Mudar! Na takav način Mi i tebi (Muhammede) objavljujemo ono što ti se objavljuje. Ti nisi znao što je Knjiga niti si poznao vjerske propise, ali smo je Mi učinili svjetlom pomoću kojeg upućujemo one robove Naše koje želimo. A Ti, zaista, upućuješ na Pravi put, na Put Allahov, kome

14] Muhammed, a.s., je pričao svojim ashabima da je prije samog susreta s melekom Džibrilom na brdu Hira, kada je započela objava Kur’ana, posljednje Allahove Poruke, često imao snove koji su se na javi u potpunosti ostvarivali.

*pripada sve što je na nebesima i sve što je
na Zemlji. I, eto, Allahu će se sve vratiti!*

(Eš-Šura, 51-53.)¹⁵

Upravo Putem Objave, kao Allahova vječna govora, odnosno poslaničke životne prakse, doznali smo na koji način obožavati Allaha, kako ga opisivati, kako mu se obraćati, što nam je dopušteno, a što zabranjeno, kako trebamo urediti međuljudske odnose na svim razinama od obiteljskih do državničkih, pa čak i odnosa prema neprijateljima i sl. Stoga je poslanik, odabrani čovjek, morao biti univerzalni primjer za vjero-

15] U tefsirskoj literaturi navode se sljedeći načini dolaska objave Božjim poslanicima: menamom, tj. da se ona dostavi u snu. Kur'an ovu vrstu dostave spominje u slučaju Ibrahima, a.s., kojem je putem sna naređeno da žrtvuje sina Ismaila, Ilhamom, tj. nadahnućem: Poslanik Muhammed, a.s., često je spominjao da mu je nešto saopćeno na ovaj način, kao npr.: "Duh svetosti je udahnuo u moju nutrinu - tj. nadahnuo me je - da nitko neće umrijeti dok ne iscrpi svoju nafaku pa, stoga, bojte se Allaha i lijepo tražite opskrbu!"; Ru'jom, tj. dostavljanjem u srce. Kaže Muhammed a.s.: "Ruhu -l- kuddus (Džibril) dostavi mi u srce..." "Iza zastora", tj. neposredno Allahovo obraćanje poslaniku govornim izrijekom tako da on čuje taj govor i razumije njegov smisao, kako je to bilo s Musaom, a.s.; Tebligom, tj. dostava Objave posredstvom povjerenika Objave, meleka Džibrila, a.s., što je kod poslanika bilo pretežito. Iz nekih hadisa se razumije da je Muhammed a.s. najčešće primio Objavu tako da mu se pojavio melek donoseći Objavu u obliku zvonjave zvona. Više vidjeti: <http://hr.scribd.com/doc/91433864/OBJAVA-VAHJ>

vanje ali i za djelovanje, za svako mjesto i svako vrijeme, svim ljudima. Zato je, iz islamske vizure, dužnost svakoga čovjeka, muškarca i žene, da povjeruju u Poslanstvo Muhammeda, a.s., u njegovu svetu misiju, da ga slijedi i voli više nego same sebe, jer slijediti Poslanika znači biti na putu spasa.¹⁶

Ugovor između Boga i čovjeka

Čovjek je u islamskoj perspektivi Allahov rob – *abd*, ali je i istovremeno i Allahov predstavnik na zemlji – *halifa*. Kao Allahov rob, čovjek bi, poput cijelog Univerzuma, trebao biti podređen Allahovoj Volji, a kao halifa/namjesnik na Zemlji, čovjek bi trebao u praksi provoditi Allahov Zakon. Samo na taj način čovjek može postići mir sa samim sobom, sa svim drugim stvorenjima i s cijelim Univerzumom u kojem živi i koji ga okružuje – samo na taj način može otkriti smislove ovozemaljskog/prolaznog života.

Učenje poslanika ili poslanstvo, između ostalog, ljude podsjeća i na Ugovor (misak) kojeg utanačiše s Gospodarom svjetova još u Eze-

16] Vidjeti: Ebul A'la El-Mewdudi, *Ka razumijevanju islama*, Ilmija, Sarajevo, 1997., str. 27-34.

lu, onostranosti, vječnosti neograničenoj vremenom i prostorom ovog materijalnog svijeta, a u kojem stoji da su svi ljudi i prije dolaska na ovaj svijet, kao dio ukupnoga Univerzuma i njegovih zakona, posvjedočili svoga Stvoritelja te pristali živjeti po objavljenom Zakonu kojem se cijeli Univerzum pokorava.¹⁷

„I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih/ Adamovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: “Zar Ja nisam Gospodar vaš?” - oni su odgovarali: “Jesi, mi svjedočimo” - i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: “Mi o ovome ništa nismo znali.” (El-A’raf,172.)

Citirani ajet otkriva nam da je svaki čovjek musliman u metafizičkom smislu, jer se Bogu već pokorio, kao što Mu se pokoravaju sve prirodne pojave i sva nebeska tijela koja u svemiru

17] Spoznaja o postojanju Stvoritelja univerzuma Allaha, dž.š., najvažnije je od svih mogućih spoznaja. Najvažnija spoznaja je zapravo osvježenje znanja koje je imao i prvi čovjek i poslanik. Njihova se učenja odnose kako na ovaj pojavni svijet tako i na onaj budući, koji dolazi, o kojemu nijedan čovjeka nema iskustva. Kada ga iskusi, ne postoji način da se povрати kako bi svoje iskustvo podijelio s drugima. Radi se o čovjekovoj nesavršenosti i nemoći. Bez obzira na tehnološki napredak, na životne ugodnosti koje će postići, u jednom trenutku čovjek Allahovom odredbom mora napustiti ovaj prolazan i neizvjestan svijet.

kruže po točno utvrđenoj putanji. Međutim, čovjek kada se pojavi na ovome svijetu može, i to nažalost i radi, negirati svoga Stvoritelja i kršiti Ugovor kojeg je bio sklopio sa svojim Gospodarom, kao što često krši i ugovore koje sklapa s ljudima. Štoviše, čovjek se može, zato što posjeduje moć razuma i slobodu volje, aktivno boriti protiv Vjerozakona kojeg Allah, dž.š., iz Svoje Milosti preko svoga Poslanika Muhammeda, a.s., objavi svim ljudima.

Nažalost, negiranjem svoga Stvoritelja i neposlušnošću, odbijanjem slijeđenja Njegova poslanika, čovjek narušava prirodni red koji vlada cijelim svemirom zbog čega će morati snositi posljedice:

“Što ti misliš, ako im Mi dopuštamo da godinama uživaju, i naposljetku ih snađe ono čime im se prijete, zar će imati išta od slatkog života koji su provodili?”

(Eš-Šu’ara, 205-207.)

“I zašto oni ne promisle o carstvu nebesa i Zemlje i o svemu onome što je On stvorio, i da im se, možda, kraj njihov primakao? Pa u koje će riječi, ako ne u Kur’an, vjerovati?”

(El-E’araf, 185.)

Svaki je narod imao poslanika

Ugovor se nadovezuje na sveopću čovjekovo misiju namjesnika na zemlji. Da bi mogao odgovoriti izazovu namjesništva, odnosno da bi u pravom smjeru razvijao život, čovjek je, iako biće razuma i intelekta, iako se razlikuje od životinja kao i drugih stvorenja, nužno je trebao smjernice i upute svoga Stvoritelja. Allah, dž.š., je, nastanjujući prvoga čovjeka Adema i njegovu ženu Havu na zemlju, obećao ljudima slati Svoju uputu:

“Od Mene će vam uputa dolaziti, i oni koji uputu Moju budu slijedili - ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati. A onima koji ne budu vjerovali i knjige Naše budu poricali – biće stanovnici Džehennema; u njemu će vječno ostati.” (El-Bekara, 38-39.)

Allah, dž.š., nijedan narod nije ostavio bez poslanika. Ta poruka mogla je imati različitu formu, mogla je biti objavljena na različitim jezicima, ali je suština poruke uvijek bila ista. Svi poslanici, od prvog Adema/Adama do posljednjeg Muhammeda, a.s. pozivali su u jednu vjeru – islam.

Recite: “Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu/Abrahamu, i Ismailu/Jišmaelu, i Ishaku/Izaku, i Jakubu/Jakovu, i unucima, i u ono što je dano Musau/Mojsiju i Isau/Isusu, i u ono što je dano vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo.” Pa, ako budu vjerovali u ono u što vi vjerujete, na Pravome su putu; a ako glave okrenu, oni su onda samo inadžije i Allah će te sigurno od njih zaštititi, jer On sve čuje i sve zna. “Allah je nas uputio, a zar ima ljepše upute od Allahove? Mi se samo Njemu klanjamo.”

(El-Bekara, 136-138.)

U razvoju čovječanstva brojni su narodi živjeli odvojeno jedni od drugih i nisu imali nikakva međusobnog doticaja. Svaki je narod bio „zarobljen“ u unutrašnjosti svojih geografskih granica razvijajući specifične oblike ponašanja. Zato se u islamskom učenju navodi broj od stoti-

nu i dvadeset četiri tisuće poslanika.¹⁸ Kur'an ih imenom navodi samo dvadeset i pet.¹⁹

Svaki narod je imao poslanika. I kad poslanik njihov dođe među njih, njima će biti pravedno presuđeno, nasilje im neće biti učinjeno.

(Junus, 47.)

Poslanici su opominjali svoj narod i donosili im radosne vijesti. Opominjali su ih kaznom ako odbiju slijediti njihov nauk, a obradovali su one koji vjeruju u Jednoga Allaha, slijede svoga poslanika i čine dobra djela, odnosno svim drugim ljudima čine dobro i postupaju pravedno. Uvijek treba naglašavati da poslanici nisu od svojih sljedbenika tražili da ih slijede radi njih samih nego radi onoga što im se objavljuje.

18] Ovoliki broj poslanika govori nam i o veoma dugoj i bremenitoj ljudskoj povijesti na ovome svijetu, a čime se direktno negira teorija „mlade Zemlje“, po kome je Zemlja stara tek nekoliko tisuća godina. Vidimo da je islamsko učenje o poslanicima i narodima u skladu s onim što naučavaju povijest, arheologija i druge znanosti koje proučavaju ljudski hod na ovome svijetu.

19] Poslanici spomenuti u Kur'anu su: Adem, Idris, Nuh, Hud, Salih, Ibrahim, Lut, Ismail, Ishak, Jakub, Jusuf, Ejub, Šuajb, Musa, Harun, Junus, Davud, Sulejman, Ilijas, Eljese'u, Zul-kifl, Zekerijah, Jahja, Isa, i Muhammed, neka im je svima Allahov mir i blagoslov.

*Mi smo svakom narodu poslanika poslali:
“Allahu se klanjajte, a kumira se klonite!” I
bilo je među njima onih kojima je Allah na
Pravi put ukazao, a i onih koji su zaslužili
da ostanu u zabludi; zato putujte po svijetu
da vidite kako su završili oni koji su posla-
nike u laž utjerivali. (En-Nahl, 36.)*

Vjera u Jednoga Boga – prvo i najvažnije učenja poslanstva

Vjera u Jednoga Boga temeljni je i zaglavni kamen ukupnog poslanstva. Iz vjere u Jednoga Boga, Stvoritelja svega, razvija se cijela lepeza vjerskih učenja, moralnih normi, obreda i zakonskih odredbi. Dolaskom novog poslanika zakon se mogao mijenjati no vjera u Jednoga Boga bila je zajedničko učenje svih Allahovih poslanika, ma iz kojeg naroda oni dolazili i kojim jezikom govorili.²⁰

20] Poslanici su pripadali različitim narodima, govorili različitim jezicima, djelovali u različito ili isto vrijeme, no svi su, od prvog do zadnjeg, pozivali ljude na obožavanje samo Jednoga Boga Koji se mogao u različitim jezicima različito i nazivati, no uvijek se radi o Jednom i Jedinom Bogu, Stvoritelju nebesa i zemlje – Allahu Uzvišenom.

Prije tebe (Muhammede) nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: "Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!" (El-Enbija, 25.)

Poslanici su ukazivali na putove direktnog obraćanja ljudi Jednome Bogu koje mora biti bez ikakvih posrednika. Oспоравали su i borili se protiv svake vrste idolopoklonstva, panteizma, ikonografije pa i svećenstva koje je sebi uzelo za pravo da prijašnje vjersko učenje učahure i tumače shodno vlastitim interesima. S vremenom, mnogi su narodi zastranili u svome vjerovanju, pa bi i same poslanike, kao najmoralnije uzore, dobre ljude, počeli doživljavati kao posrednike između sebe i Boga, a neki su u njima vidjeli čak i sinove Božje, pa i samu božansku reinkarnaciju.²¹

Islam je vjera koja točno određuje položaj čovjeka spram svoga Stvoritelja. Bog je Vječan,

21] Muhammed, a.s., je prilikom oslobođenja Mekke, 630. godine, iz Kabe izbacio sve kipove ali i dao ukloniti nacrane slike prijašnjih Božjih poslanika koje je u njoj zatekao, dajući do znanja da zadnja i konačna verzija jedne te iste vjere neće tolerirati nikakav oblik ikonografije. Ljudi su obožavali te slike i bili su uvjereni da ih ti poslanici sami po sebi mogu spasiti Božje pravde. Islam, kao nijedna druga religija, naglašava individualni odnos prema Allahu, dž.š., kao što će biti i individualna odgovornost, bez ikakva posredništva.

a čovjek je stvoren i prolazan. Bog je neovisan o cijelom svijetu a čovjek je ovisan svakim svojim uzdahom o Bogu. U islamskoj perspektivi čovjek uvijek ostaje čovjek, a Bog je uvijek Jedan i Jedini Bog.

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Reci: "On je Allah - Jedan! Allah je Utočište svakom!

Nije rodio i rođen nije, i nitko Mu ravan nije!"

(El-Ihlas, 1-4)

Čemu su nas poslanici učili?

Učili su ljude da u svakoj životnoj situaciji, od onih najmanjih i naoko nebitnih kao što je opadanje lišća ili hod sitnog mrava, do golemih i za nas nedokučivih, kao što je kretanje galaksija, vide djelo svoga Stvoritelja, Koji se ne može predstaviti niti slikom niti kipom, niti je čovjek, a ni nebesko tijelo. On je nevidljivi, ali u isto vrijeme sveprisutni Gospodar i Održavatelj cijeloga svemira.

„Pogledi do Njega ne mogu doprijeti, a On do pogleda dopire; On je milostiv i upućen u sve.”

(El-Enam, 102-103.).

Ohrabivali su one koji su patili i bivali obespravljeni radi svoje vjere da ih čeka vječna nagrada i uživanje u Džennetu, ako vjeruju u Allaha i budući, vječni svijet, a opominjali su ohole i inadžije da će ih ipak stići smrtni čas, a onda i odgovornost pred Stvoriteljem, kojeg negiraše na ovom svijetu. Ozbiljnost i težina odgovornosti s kojom će se svaki čovjek, muškarac i žena, suočiti na budućem, vječnom svijetu, jedan je od glavnih i najčešćih tema propovijedanja Allahovih poslanika. Oni su sve vrijeme svoje misije ljudima naglašavali ozbiljnost smrti i onoga što slijedi nakon ovozemaljskog života.

Poslanici su uspostavljali sponu između ovoga svijeta kojeg kratkotrajno živimo i svjedočimo i budućega o kojem nikakva iskustva nemamo. Potanko su obrazložili ljudima kojim djelima će zavrijediti Allahovu naklonost i milost, a koja se djela/grijesi, s druge strane, po svaku cijenu moraju izbjegavati, jer će ih odvesti daleko od Allahove blagonaklonosti. Štoviše, poslanici su ljudima pojašnjavali sve one dileme u koje ih odvodi vlastiti razum i prirodni nagoni, različiti interesi i sklonosti. Poslanici su naučavali da se isplati biti vjeran, pošten, iskren, istinoljubiv, pa makar cijeli svijet drugačije postupao. Poslanici su ljudima donosili znanje o budućem životu, onoliko koliko su ljudski umovi sposobni

da shvate i pojme, utemeljujući opće propise o ponašanju i međusobnim ljudskim odnosima. U tom budućem, vječnom životu čovjek će patiti ili blažen biti shodno djelima koja je činio na ovoj prolaznoj svijetu. Naučavali su poslanici bezinteresnoj pravdi i jednakosti među ljudima. Učili su da povlašteni u društvu nema nikakve prednosti nad običnim čovjekom osim po jačini svijesti o Bogu i količini angažmana i odgovornosti u zajednici.

„Mi smo izaslanike naše s jasnim dokazima slali i po njima knjige i terezije objavljivali, da bi ljudi pravedno postupali.“

(El-Hadid, 25.)

Pučavali su ih da se svačije pravo mora poštivati i da svoju osobnu vjeru dokazujemo kada drugima želimo ono što želimo sebi. Naučavali su da jači moraju štiti slabije, bogatiji pomagati siromašniji, da oni koji znaju svoje znanje moraju prenositi na one koji znanje traže; da oni koji su u većini i koji imaju vlast moraju štiti one koji pripadaju manjini. Poslanici su bili istinski učitelji, ali i prave vođe. Uspostavljali su zakone koji štite vjeru, život, čast, dostojanstvo i imetak svakog pojedinca. Ohrabrivali su svoje sljedbenike na samopreispitivanje i kritičnost prema samima sebi kroz razvijanje moralnih vrijedno-

sti kao što su iskrenost, pravednost, povjerenje, održavanje zadate riječi, ispunjenje obećanja, spremnost da se drugi pomažu kroz žrtvovanje vlastitog ega i vlastitog imetka.

Uspostava univerzalnih zakona i moralnih normi – najvažnija zadaća poslanstva

Ljudi zauzimaju različite stavove kada je u pitanju percepcija života i svijeta. Istina, postoje stvari oko kojih se svi razumni ljudi slažu; postoje dobra djela za koja će i vjernici i nevjernici kazati da su dobra i korisna, a postoje loša i ružna, za koja će i vjernici i nevjernici kazati da su ružna i štetna. No, postoje i ona djela o kojima vjernici i nevjernici zauzimaju potpuno drugačije stavove. Nešto što je za nevjernika dobro i dopušteno i u čemu on „uživa“, za vjernika je ogavno i predstavlja težak grijeh. Čak postoje i razlike među pripadnicima različitih religija. Nešto što je dopušteno u kršćanstvu (alkohol i svinjsko meso) strogo je zabranjeno u islamu i sl. Zato je temeljna misija svakog novog poslanika ukazivanje na poremećaje, loša i ružna djela, koja su s vremenom ljudi prihvatili kao nešto normalno i općeprihvaćeno. Poslanici su tražili

od svojih sljedbenika da sve oblike ponašanja koja su kršila moralne norme, ugrožavala prava pojedinca, bez obzira kojoj i kakvoj grupi pripadao, zamijene drugim, boljim, korisnijim, Bogu ugodnijim djelima. Misija poslanika bila je da kroz Objavu donese od Allaha, dž.š., unificirani Zakon, da definira dobro i legalizira ga i definira zlo i grijeh i zabrani ih.

Poslanici su donosili najuzvišenije moralne norme ponašanja za pojedinca i za cijelu zajednicu. Poslanici su bili reformatori *par excellence* ljudskih društava. Zato su i njihove poruke, osobito one koje se odnose na moral i ljubav prema bližnjemu, trajne i nezamjenjive. Ono što je danas općenito prihvaćeno kao lijepo i korisno svoje ishodište zasigurno ima u učenjima svih Allahovih poslanika.

Poslanici – ljudi od krvi i mesa

A ljude je, kad im je dolazila objava, odvrćalo od vjerovanja samo to što su govorili: “Zar je Allah kao poslanika čovjeka poslao?” Reci: “Kad bi na Zemlji meleki smireno hodili, Mi bismo im s neba meleka za poslanika poslali.” (El-Isra, 94-95.)

Allah, dž.š., je mogao ljudima slati meleke da im dostave Objavu. Međutim, ljudima su slani odabrani pojedinci između njih samih. Ti su se pojedinci nad ostalim svijetom isticali izvanrednim moralnim i ljudskim vrlinama. Poslanstvo kao najčasnija i najodgovornija zadaća, koju je uopće mogao ponijeti čovjek, davana je samo najboljima. Poslanici su u svojim ovozemaljskim potrebama bili poput običnih ljudi, osim što ih je krasilo poslanstvo, koje promatramo više kao odgovornost i težak teret kojeg su nosili, a tek onda i čast kod njihova Gospodara. Poslanici su prije poslanstva obavljali različite poslove, bavili se različitim djelatnostima i zanatima i na taj način skrbili o svojim obiteljima. Za njih vjera nije bila profesija, nisu živjeli od svog propovijedanja. Isa, a.s., je bio stolar i pastir. Muhammed, a.s., je bio pastir i trgovac. Muhammed, a.s., nikada nije dopuštao svojim sljedbenicima da ga uzdižu iznad njegovih ljudskih granica.

“Mi jesmo ljudi kao i vi” - govorili su im poslanici njihovi - “ali, Allah daje poslanstvo samo onim robovima Svojim kojima On hoće; mi vam ne možemo donijeti čudo bez Allahove volje - a vjernici neka se samo u Allaha uzdaju. (Ibrahim, 11.)

Poslanici nikada sebe nisu izuzimali iz obveza, bile one vjerske, bile svjetovne. Oni su se, i više od drugih, pokoravali Allahu, dž.š. Više su od drugih molili, postili, borili se na Božjem putu, davali zekat, činili dobra djela, pomagali Božjim robovima, trudili se da poboljšaju svoj život i život drugih ljudi te su odbijali živjeti na račun drugih. Objava ne stavlja poslanike izvan životne svakodnevnice, već ih čini primjerima savršenih ljudi i univerzalnog uzora drugima. Iz spomenutih razloga poslanici postaju predvodnici i vođe drugim ljudima. Blagost i smirenost, poslušnost roditeljima, istinoljubivost, iskrenost i slične moralne vrednote posebno su bile naglašene kod Allahovih poslanika. Podjednako su poštivali i pravo pojedinca i interes zajednice; uspostavljajući zlatnu ravnotežu između prava pojedinca i njegovih obveza u zajednici i naspram zajednice kao što su uspostavljali ravnotežu između tijela i duše, prolaznosti i vječnosti. Poslanici su donijeli učenja koja ohrabruju ljude da ulažu napore da bi postigli savršenstvo ponašanja te se uzdigli na uzvišeni položaj koji je Allah, dž.š., namijenio čovjeku. Naglašavali su svoju ljudsku prirodu i nemogućnost da sebi ikakvu osobnu korist pribave ili štetu otklone. I njihov uspjeh, kako u poslaničkoj misiji tako i na osobnom svakodnevnom planu, ovisio je u ko-

načnici o Gospodaru svjetova, Allahu, dž.š. i oni su to uvijek naglašavali.

Reci (Muhammede): "Ja ne mogu ni samome sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti; biva onako kako Allah hoće. A da znam pronicati u tajne, stekao bih mnoga dobra, a zlo bi bilo daleko od mene; ja samo donosim opomene i radosne vijesti ljudima koji vjeruju." (El-A'raf, 188.)

Različite su bile sudbine poslanika, uostalom kao i kod svih drugih ljudi. Neki su imali više, a neki manje uspjeha u svojoj misiji. Neki su objedinjavali vjersku i političku vlast kao Davud, a.s./David i Muhammed, a.s., a neki su bili čak i ubijeni od svojih sunarodnjaka, poput Jahjaa, a.s.,²² što se smatra teškim zločinom i najvećim grijehom što ga čovjek uopće može počinuti. Neki su imali veliku povijesnu ulogu kao Ibrahim, Musa, Isa i Muhammed, a.s., a neki su djelovali samo u svome vremenu bez trajnijeg utjecaja na budućnost. No, svi su poslanici iz islamske vizure, kao što smo već kazali, bili muslimani.

22] Ivan krstitelj u kršćanstvu

ISA, MESIH, SIN MERJEMIN/ISUS, MESIJA, SIN MARIJIN – POSLANIK ISLAMA

Kur'an o Isau, a.s.

Isa, a.s., se u Kur'anu spominje u 15 poglavlja (sura), odnosno u više od 90 kur'anskih stavaka (ajeta). Isa, a.s, i njegova majka, časna Merjema, među najcjenjenim su osobama u ukupnom islamskom nauku. Isa, a.s., je u Kur'anu opisan kao „*Duh Božji*“, kao „*Duh od Njega (Boga)*“, kao „*Riječ Božja*“, kao „*Jedan od Allahu bliskih*“ koji je dahom meleka Džibrila/ anđela Gabrijela bio „usađen“ u svoju majku. Za muslimane, Isa, a.s., je čovjek, pretposljednji Božji poslanik, u nizu poslanika koji su mu prethodili. Njemu je Allah Uzvišeni objavio Indžil/ Evanđelje (Radosna vijest). Bio je musliman, što znači pokoran Allahu, i Allahov odabranik. Mu-

slimani ne prave nikakve razlike između njega, Muhammeda, a.s., i drugih Allahovih poslanika. Podjednako ih vole i cijene.

„Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova, i vjernici – svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove: ‘Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih.’ I oni govore: ‘Čujemo i pokoravamo se; oprost nam, Gospodaru naš; tebi ćemo se vratiti.’“

(El-Bekara, 258.)

Na uopćen način, bez većih detaljiziranja, Kur'an govori o tri životne faze Isaa, a.s. Prva se odnosi na njegovo čudnovato rođenje, druga na njegovo poslanstvo i misiju pozivanja vjeri u Jednoga Boga, Allaha, dž.š., a treća, također obavijena velom tajne, govori o njegovoj smrti. Kur'an se također osvrće na kršćanske dogme o njemu, kritizirajući kršćansko učenje o Isaovim, a.s., božanskim osobinama, smatrajući takvo učenje kršenjem čistog monoteizma.²³

23] Najranije informacije o Isusu promatrane iz kršćanske vizure postoje samo kroz izvještaje drugih lica. Prije svega, veliki je problem što Evanđelje po Isusu ne postoji niti postoje napisi o njegovom životu na njegovom maternjem jeziku. Vidjeti: Murad Wilfried Hofmann, *Islam u 3. mileniju*, Libris, Sarajevo, 2004. Str. 142.

Merjemina obitelj

Kronološki gledajući, Kur'an svoje izlaganje o Isau, a.s., počinje kazivanjem o njegovoj majci, časnoj Merjemi/Mariji i njenom rađanju u obitelji Ali Imran.²⁴ Ta je obitelj bila zadužena za održavanje Hrama u Jeruzalemu kojeg je sagradio Sulejman, a.s., sin Davudov a.s./Solomon, sin Davidov. Allah, dž.š., potvrđuje da je to jedna od najodabranijih, najposebnijih i najpožnijih obitelji koja je ikada živjela na zemlji:

„Allah je odabrao i odlikovao Adema i Nuha i Ibrahimovu porodicu, i Imranovu porodicu nad ostalim svijetom“.

(Ali Imran, 33.)

Za Merjemu Allah, dž.š., u Kur'anu svjedoči da je najčasnija žena među svim Ademovim/Adamovim potomcima. Devetnaesto kur'ansko poglavlje imenovano je po njoj i općenito je jedina žena imenom spomenuta u Kur'anu.²⁵ Merjema/Marija više se puta spominje u Kur'anu nego u cijelom Novom zavjetu (Bibliji).

24] Treća kur'anska sura (poglavlje) nazvana je po ovoj obitelji.

25] Spomenute su i mnoge druge žene, prije svih supruge poslanika, ali nijedna imenom osim Merjeme.

Sve do rođenja časne Merjeme, propisi su nalagali da samo muška djeca mogu služiti u Hramu. Dugo čekajući da zatrudni, njezina se majka zavjetovala da će, počasti li je Allah, dž.š., muškim porodom, svoje dijete podariti za službu u Hramu.²⁶ Nakon što je rodila Merjemu, potištena jer žensko ne može služiti u Hramu, pravdala se Allahu:

„Gospodaru moj, rodila sam žensko, a muško nije što i žensko. Dala sam joj ime Merjem. Ja nju i njen porod stavljam pod Tvoju zaštitu od prokletog šejtana.“

(Ali Imran, 36)

Međutim, Allah, dž.š., kroz Objavu mijenja Zakon i dopušta Merjemi da boravi u Hramu u kojem je sve vrijeme samo Njemu činila ibadet/Bogoslužje. Merjema izraste u osobu velikoga znanja i mudrosti te iskrene vjere u Allaha, dž.š. I meleki joj osobno dolaziše razveseljavajući i savjetujući je:

„Merjema, Allah je tebe, zaista, odabrao i čistom učinio! On je tebe odabrao nad ženama svjetova! Merjema, budi skrušena i Gospodaru svome sedždu čini, i Njemu se

26] Kur'an ne navodi ime Merjemine majke. U kršćanskim izvorima ona se navodi pod imenom Ana.

*klanjaj zajedno s onima koji Mu se klanja-
ju.“* (Ali Imran, 42, 43)

O Merjemi je sve vrijeme brinuo muž njene sestre, Allahov poslanik Zekerijja, a.s./Zaharije. I o tome nas Allah, dž.š., obavještava:

„I Gospodar njezin primi je lijepo i učini da uzraste lijepo. Kad god bi joj Zekerijja u hram ušao, kod nje bi hrane našao. ‘Odakle ti ovo, o Mejrema?’ – on bi upitao. A ona bi odgovorila: ‘Od Allaha! Allah opskrbljuje koga hoće, bez muke.’“ (Ali Imran, 37)

Uvjerivši se u poseban Merjemin status kod Allaha, dž.š., i njenu čistu i bezgraničnu vjeru, Zekerijja, a.s., koji nije imao djece, zamoli još predanije Allaha Uzvišenog da mu podari potomka:

„Tu Zekerijja zamoli Gospodara svoga: ‘Gospodaru moj’ – reče – ‘podari mi od Sebe čestita potomka, jer se Ti, uistinu, molbi odazivaš!’ I dok se on u hramu stojeći molio, meleki ga zovnuše: ‘Allah ti javlja radosnu vijest: rodit će ti se Jahja koji će u Allahovu knjigu vjerovati, i koji će prvak biti, i čedan, i vjerovjesnik, potomak onih dobrih.’ ‘Gospodaru moj’ – reče – ‘kako ću imati sina kada me starost ophrvla, a i

*žena mi je nerotkinja?’ – ‘Eto tako’ – reče
On – ‘Allah čini što On hoće.’*

(Ali Imran, 38-40)

Vijest o rođenju Isaa, a.s.

U Hramu, tijekom njena uobičajenog obavljanja vjerske službe (ibadeta), Merjemi se u jednom trenutku, u liku savršena muškarca, javlja melek Džibril/anđeo Gabrijel, donoseći joj od Allaha Uzvišenog vijest da će roditi sina, što kod nje izazva šok, strah i veliko čuđenje. Kako će roditi kada ju nijedan muškarac u životu nije dotakao, pitala je časna Merjema donosica radosnih vijesti?! O tome Uzvišeni Allah veli:

„I spomeni u Knjizi Merjemu kada se od ukućana svojih na istočnu stranu (Hrama) povukla. Ona je postavila paravan da se zakrije od ostalih; te smo joj Mi poslali Našeg meleka Džibrila, i on joj se pojavi u liku savršena čovjeka. ‘Ja se utječem Milostivom od tebe, ako se Njega bojiš!’ – uzviknu ona. ‘A ja sam upravo glasnik od tvoga Gospodara’ – reče on – ‘da ti poklonim dječaka čista!’ ‘Kako ću imati dječaka’ – reče ona –

‘kada me nijedan muškarac dodirnuo nije, a ja nisam nevaljalica!’ ‘To je tako!’ – reče on – Gospodar tvoj je rekao: ‘To je meni lako’, i zato da ga učinimo znamenjem ljudima i znakom milosti Naše. Tako je unaprijed određeno!’“ (Merjem, 16-21.)

Dok ju je smirivao riječima upućenim od Uzvišenog Allaha, Džibril je, prema komentatorima Kur’ana, puhnuo prema njoj od čega je Merjema zanjela Isaa, a.s.:

„Merjemu, kćer Imranovu, koja je nevinost svoju sačuvala, a mi smo udahnuli u nju od Našeg duha; i ona je posvjedočila istinitost riječi svoga Gospodara i Njegove objave, i bila je od istinski predanih (robova).“

(Tahrim, 12.)

I na drugom mjestu u Kur’anu spominje se ovaj događaj:

„I spomeni onu koja je sačuvala svoju nevinost: Mi smo udahnuli u nju od Našeg duha, i učinili nju i njena sina znamenjem svjetovima.“

(El-Enbija, 91)

Merjemin porođaj bez doticaja muškarca bila je mudžiza (nadnaravno djelo) i jedno od središnjih učenja islama.

Optužbe za blud

Merjema je pretpostavljala da će biti uznemiravana i provocirana zbog trudnoće, uvjerenjena da ljudi neće povjerovati da je njen slučaj izravna Allahova odredba, iako su je poznavali kao pobožnu, bogobojaznu i čestitu ženu. Zato je krila svoju tajnu dok njena trudnoća nije postala očita. Povjerala se jedino svojoj sestri, ženi Zekerijje, a.s., koja je u isto vrijeme zaniжела Jahju, a.s. Osjetivši veliki strah i tegobu, požalila je što je uopće živa, a njene nam misli Allah, dž.š., prenosi u suri Merjem:

„Kamo sreće da sam ranije umrla i da sam potpuno u zaborav pala!“ (Merjem, 23.)

Na takvo njeno razmišljanje Allah, dž.š., joj ponovno šalje meleka Džibrila koji je hrabri i saopćava joj da nema razloga za žalost i tugu, jer koga Allah, dž.š., čuva, nitko mu ne može nauditi:

„I melek je, koji je bio niže nje, zovnu: ‘Ne žalosti se, Gospodar tvoj je dao da niže tebe potok poteče. Zatresi palmino stablo, prosut će se po tebi datule svježe, pa jedi i pij i budi vesela! A ako vidiš čovjeka kakva, ti reci: ‘Ja sam se zavjetovala Milostivom da

ću šutjeti, i danas ni s kim neću govoriti.’“

(Merjem, 23-26.)

Znajući da će je njen narod optuživati za preljub, Uzvišeni Allah joj je naredio da šuti i ne objašnjava, jer opravdavati se u njenoj situaciji, koju obični ljudi nisu mogli razumjeti, nije imalo smisla. Merjema je tako i postupila. Kada je nastupilo za to određeno vrijeme, Merjem je rodila Isa, a.s. O rođenju, tj. dolasku Isaa, a.s, na ovaj svijet, Allah, dž.š., kaže:

„Isaov slučaj je u Allaha isti kao i slučaj Ademov: od zemlje ga je stvorio, a zatim rekao: ‘Budi!’ – i on bi (rodi se).“

(Ali Imran, 59.)²⁷

Merjema, kao što joj je kroz Objavu naredeno, ni s kim ne razgovaraše, a novorođenče odniješe svojoj obitelji, vjerujući da će je oni razumjeti i bez prigovora zaštititi. No, i sami zbunjeni Merjeminim slučajem, te pod utjecajem sredine u kojoj su živjeli, i njeni je najbliži osudiše:

„Hej ti, koja u čednosti ličiš Harunu (Aronu), tvoj otac nije bio nevaljalac, a mati tvoja nije bila nevaljalica.“ (Merjem, 28.)

27] Tri su osobe na Zemlji rođene bez oca: Adem, Hava i Isa, a.s.

Ona je samo šutjela i pokazivala na dijete, dajući im znak da pitaju novorođenče ono što im nije jasno. Allahovom voljom, Isa, a.s., će progovoriti iz kolijevke i tako opravdati svoju majku koju su već počeli optuživati za blud, za što je po tadašnjim židovskim zakonima bila predviđena i smrtna kazna. Isaovo, a.s., progovaranje iz kolijevke će ujedno biti i prvi dokaz/mudžiza njegova poslanstva. Kur`an o tome kazuje:

*„Ja sam Allahov rob”, rekao je Isa a.s.
“Učinit će me blagoslovljenim gdje god da bio i naredit će mi da, dok sam živ, molitvu obavljam i zekat dajem i da majci svojoj dobar budem. I neka je mir sa mnom na dan kada sam se rodio i na dan kada budem umro i na dan kada budem iz mrtvih proživljen.” To je Isa, sin Merjemin. To je prava istina o njemu, onaj u koga oni sumnjaju. Nezamislivo je da Allah ima dijete, Uzvišen je On, kada nešto odredi, On za to samo kaži: “Budi!” i to bude. (Merjem, 28– 35.)*

Kada su čuli da Isa, a.s., govori iz kolijevke, tadašnjim je Židovima postalo jasno da je on posebno dijete te su odustali od svog nauma da kazne njegovu majku pustivši je na miru, iako Isaovo, a.s., progovaranje iz kolijevke nisu smatrali Božjim čudom/mudžizom nego magijom.

Kako god bilo, kasnije su Isau, a.s., osporavali da je Allahov poslanik i da mu Allah objavljuje Indžil (Evandjelje) kao što je Musau, a.s./Mojsiju objavio Tevrat/Toru.

S druge strane, Kur'an potvrđuje da je Isa, a.s. u biološkom smislu, rođen bez oca, no to ne znači da je „sin Božji“ ili sam bog, kao što današnji kršćani vjeruju. Kur'an na više mjesta oštro demantira takvu tvrdnju kao neistinitu i bogohulnu:

„Oni govore: ‘Milostivi je uzeo dijete!’ – Vi, doista, nešto odvratno govorite! Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe što Milostivom pripisuju dijete. Nezamislivo je da Milostivi ima dijete – ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište!“

(Merjem, 88-93.)

Već kazasmo da je njegova majka, časna Merjema/Marija, više puta spomenuta u Kur'anu nego u cijelom Novom zavjetu. No, o pretposlaničkom Isaovom, a.s., životu Kur'an nam ništa ne govori. Jedino što nam Kur'an donosi Isaovo, a.s., je progovaranje iz kolijevke, čime je pokazao svoju prvu mudžizu, kojom je opravdao svoju majku i tako je spasio smrtne presude za blud. Teško možemo i zamisliti nezavidni položaj ča-

sne Merjeme kada je morala opravdati rođenje svoga sina bez oca. U toj teškoj situaciji, oslanjajući se jedino na Uzvišenoga Allaha, Merjema je samo prstom upirala na svoje dijete - „*Kako da govorimo djetetu u bešici?*“, upitali su prisutni? Tada je Allah, dž.š., intervenirao čudom – tek rođeno dijete je progovorilo. Prve njegove riječi potvrda su njegove ljudskosti, a ne božanstva: „*Ja sam Allahov rob*“, rekao je Isa, a.s.

Kur'an općenito koristi riječ „*rob Božji*“ za sve poslanike, pa tako i za Isaa, a.s., jer Allah, dž.š., je Vladar, a sva ostala stvorenja su Njegovo djelo i rezultat Njegove odredbe. Kur'an, prenoseći Isaove, a.s., riječi izgovorene u kolijevci, na kraju citiranog ajeta naglašava da je nezamislivo da Bog ima dijete, „prigovarajući“ kršćanima za njihovu teološku doktrinu o trojstvu, odnosno za njihovo vjerovanje u božanske osobine Isaa, a.s.²⁸

U islamu se, ni u prenesenom smislu, Božanske karakteristike ne smiju pridavati stvorenjima. Iako kršćani svoje učenje o trojstvu poku-

28] Konačna forma kršćanstva, nastala nekoliko stoljeća poslije smrti Isaa, a.s., (325. godine na Prvom koncilu u Niceji), kasnije redefinirana, odnosno mijenjana kroz povijest, zasniva se na vjerovanju u sveto trojstvo. Osim Bogu, današnji kršćani Božanske osobine pridaju i Isusu i Svetom Duhu, što je za Kur'an odnosno islam iskrivljavanje čistog monoteizma kojeg je i sam Isus propovijedao.

šavaju pojasniti time da je riječ o jednome Bogu Koji se samo objavljuje kao tri osobe (Otac, Sin i Duh Sveti), islam takvo vjerovanje ne prihvaća.

O kršćanskoj dogmi trojstva govori više kur'anskih ajeta. U kur'anском poglavlju En-Nisa Uzvišeni Allah kaže:

„O sljedbenici Knjige, ne zastranjajte u svome vjerovanju i o Allahu govorite samo istinu! Mesih, Isa, sin Merjemin, samo je Allahov poslanik, i Riječ Njegova koju je Merjemi dostavio, i Duh od Njega; zato vjerujte u Allaha i Njegove poslanike i ne govorite: 'Trojica su!' Prestanite, bolje vam je! Allah je samo jedan Bog – hvaljen neka je On! – zar On da ima dijete?! Njegovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, i Allah je dovoljan kao svjedok.' Mesihu neće biti zazorno da prizna da je Allahov rob, pa ni melekima, Njemu najbližim. A one kojima bude zazorno da se Njemu klanjaju, i koji se budu oholili, Allah će ih sve pred Sebe sakupiti.” (En-Nisa, 171-172.)

Nisu svi kršćani u početku vjerovali u tri božanske osobe. Tek s vremenom, vodeći ljudi Crkve, potpomognuti tadašnjim vlastima, utemeljuju službeno učenje o trojstvu. Prvi su kršćani bili proganjeni više od dvjesto godina. Nova reli-

gija postala je javna tek kada je rimski imperator Konstantin 313. godine Milanskim ediktom prihvatio novu vjeru i učinio je službenom vjerom Carstva organizirajući crkveni kler i udarivši temelje današnje kršćanske dogme.²⁹ No među brojnim kršćanskim sljedbama i frakcijama kroz povijest su iznikla i dan-danas postoje i različite verzije, tumačenja i vjerovanja te međusobna osporavanja.³⁰ Tako katolici vjeruju da je Sveti Duh nastao uzajamnim dahom Boga oca i boga sina, a pravoslavni da je Sveti Duh nastao samo dahom Boga oca.³¹ S druge strane, današnji pro-

29] Početkom 4. stoljeća, u Rimskom Carstvu kršćani su već bili izuzetno prošireni, kako teritorijalno, tako i u raznim slojevima društva. Mnogi su kršćani zauzimali ključne položaje u državnoj upravi i ostalim viđenijim mjestima u društvu, premda su se izlagali opasnosti progona. Edikt je stoga želio unijeti mir u Carstvo, a nakana mu je bila sinkretistička: obuhvatiti u rimskom društvu vjerska i filozofska učenja različita porijekla, kako bi se ojačala država. Izvor: http://hr.wikipedia.org/wiki/Milanski_edikt.

30] Riječ je o nekoliko povijesnih raskola unutar kršćanstva: Prva shizma između Rima i Bizanta dogodila se u doba patrijarha Akacija (472.–488.), a trajala je od 484. do 519., Druga velika shizma bila je u 9. stoljeću (867.–880.) u doba patrijarha Focija, te konačno Istočni raskol (1054) i Veliki zapadni raskol (1378–1417).

31] Izvori kršćanstva pisana su Božja Objava (Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta) i usmena kršćanska predaja (Tradicija). Nauk su mu razradili i sustavno obrazložili veliki teolozi, definirali ekumenski koncili, a nad njegovu pravovjernošću bdije crkveno učiteljstvo. Dok katoli-

testanti imaju uvelike drugačije viđenje dostatnosti i autoriteta Svetoga pisma, uloge Crkve i pape u životu kršćana, statusa Marije, statusa i štovanja kršćanskih svetaca, spasenja, sakramenata, čovjekove sudbine nakon smrti od onoga što ga imaju katolici.³²

Ukratko, kršćansko vjerovanje ističe da je Krist tijelom čovjek, a duhom bog. Osnova tog učenja je sljedeća: Isus Krist je bog koji je radi otkupljenja čovječanstva od „istočnog grijeha” umro na križu, uskrsnuo uzašavši na Nebo, ucijepio se u Boga i vratit će se na Zemlju da uspostavi Kraljevstvo nebesko. Po kršćanstvu, on je, nakon raspeća na križu, uskrsnuo i objavio se svojim pristalicama kao Krist, spasitelj i iskupitelj čovječanstva od „istočnog grijeha”.

cizam i pravoslavlje priznaju oba izvora (Pismo i Predaju), a veliku važnost pridaju teološkom mišljenju i crkvenom učiteljstvu, protestantizam priznaje samo Pismo (sola Scriptura). Na izvjestan način kršćanstvo je proizašlo iz židovstva, ali je prema njemu bilo i u opreci. Prihvatilo je starozavjetni monoteizam, ali ga je i nadopunilo učenjem o Trojstvu. Starozavjetnom legalizmu suprotstavilo je evanđelje, a nacionalnoj religiji univerzalističku, nadnacionalnu religiju. Preuzeto s: <http://hr.wikipedia.org/wiki/Kr%C5%A1%C4%87anstvo>

32] Za ovaj prikaz nije nam namjera da detaljnije navodimo razlike između samih kršćana. Samo smo naveli neke od ključnih razlika bez dodatnih pojašnjenja.

***Svaki je čovjek osobno odgovoran za svoje
postupke i odluke***

Islam osporava takozvani istočni grijeh. Premda je predstavnik ljudske vrste, naš praotac Adem/Adam, islamski gledano, osobno odgovara za svoj počinjeni grijeh. On se ne prenosi na druge ljude pa, prema tome, nije potrebno ni nikakvo posebno iskupljenje za njega (kršćansko učenje o razlozima Isusova raspeća). Kur'an jasno kazuje da će svaka individua odgovarati za svoj grijeh pa tako i Adem, a.s.:

*A nijedan grješnik neće nositi grijehe
drugoga! Poslije ćete se Gospodaru svome
vratiti, pa će vas On o onom što ste radili
obavijestiti, jer On dobro zna svačije misli.*

(Ez-Zumer, 7.)

Nadalje, Kur'an veli da je Allah, dž.š., poslao Ademu, a.s., riječi Objave, nakon čega se on, zajedno sa svojom ženom Havom, pokajao i od Allaha Milostivog zadobio oprost. Također, prema islamskom učenju samo je Bog nepogrešiv.³³

33] Odlika i prednost poslanika nad ostalim ljudima ogleda se u tome da ih Allah, dž.š., nije ostavljao da lutaju u svojoj pogrešci, makar bila i zanemariva u usporedbi sa greškama drugih ljudi. Kada su u pitanju bile svakodnevne djelatnosti

Prema Kur'anu, ni Isa, a.s., ni Muhammed, a.s., nisu nikakvi spasitelji, jer njihov dolazak ne podrazumijeva nikakvo otkupljenje grijeha za druge ljude. Obojica su, naime, od Allaha Uzvišenog odabrani da bi ljudima bili uzor i primjer kako se vlastitom vjerom i osobnom žrtvom izboriti za Allahovu milost i Njegovo zadovoljstvo. Suprotno kršćanskoj ideji da je čovjek rođen grešan, ili učenju hinduizma da je on izvorno nizak i nečist pa mora mučno posrtati kroz dugi niz seoba prema konačnom cilju savršenstva, islamsko učenje polazi od toga da je čovjek rođen čist i potencijalno savršen. U Kur'anu Časnom je rečeno:

*„Mi čovjeka stvaramo u skladu najljepšem,
zatim ćemo ga u najnakazniji lik vratiti,*

mogli su imati krive procjene. Naime, drugi su ljudi mogli imati bolje znanje i bolje procjene, no poslanici su bili nepogrešivi u uspostavi Allahove vjere i Zakona. Nekada bi ih Allah, dž.š., korigirao, pa čak i otvoreno kudilo, ako bi učinili krivu procjenu ili se svojim ponašanjem odmakli od savršena puta. Kur'an navodi primjer Musa, a.s. Jedan od najodabranijih Allahovih poslanika u mladosti je nenamjerno u jednoj banalnoj svađi ubio čovjeka, ali to nije spriječilo Allaha, dž.š., da mu povjeri poslanstvo i objavi jednu od četiriju velikih Knjiga – Tevrat/Toru. To samo govori da se nijedan poslanik nije izdizao iznad svojih ljudskih granica omeđenih ovim pojavnim svijetom i zemaljskim zakonitostima. Musa, a.s., je kasnije oslobodio cijeli židovski narod iz okova faraonova robovlasništva te ih doveo do obećane zemlje Palestine i jedan je od ulu-l-azma/najodabranijih Allahovih poslanika.

samo ne one koji budu vjerovali i dobra djela činili, njih čeka nagrada neprekidna.”
(Tin, 4-6)

Nema posredništva između čovjeka i Boga

Jednako tako, islam naglašava da nema ni kakva posrednika između čovjeka i Boga; ni meleka, ni dobrih ljudi (evlija), ni svetaca, niti bilo kakve institucije. Čak ni časni Poslanik, a.s., ne može biti posrednik između vjernika i Allaha, dž.š., i nijedan poslanik ne može iskupiti grijeh drugima. Oni to mogu samo osobnim kontaktom s Gospodarom svjetova putem izvršavanja Allahovih, dž.š., naredbi i izbjegavanjem Allahovih, dž.š., zabrana odnosno slijeđenjem poslaničkog primjera. Osobna odgovornost podrazumijeva čovjekovu sposobnost razlikovanja dobrog i lošega i slobodu u odlučivanju. Svaki musliman i muslimanka na osobni način, a izvršavajući temeljne islamske dužnosti, uspostavlja vezu s Gospodarom svjetova. Kur'an nam, među ostalim, kazuje i o tome što će na Sudnjemu danu Uzvišeni Allah upitati svoga roba i poslanika, Isaa, a.s., je li on ljude nagovarao da sebe i svoju majku smatraju božanstvima:

„A kada Allah rekne: O Isa, sine Merjemin, jesi li ti govorio ljudima: 'Prihvatite mene i majku moju kao dva boga uz Allaha!' – on će reći: 'Hvaljen neka si Ti! Meni nije priličilo da govorim ono što nemam pravo. Ako sam ja to govorio, Ti to već znaš; Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam što Ti znaš; Samo Ti jedini sve što je skriveno znaš. Ja sam im samo ono govorio što si mi Ti naredio: Klanjajte se Allahu, i mome i svome Gospodaru! I ja sam nad njima bdio dok sam među njima bio, a kad si mi Ti dušu uzeo, Ti si ih jedini nadzirao; Ti nad svim bdiš.'”

(El-Maide, 116-117)

Prema temeljnim islamskim vrelima, Isa, a.s., Božji je poslanik i Njegov sluga koji nikada nije propovijedao ništa doli vjerovanju u Jednoga Boga i koji je svoje učenike (apostole) uvijek pozivao obožavanju samo Allaha, dž.š.

Poslanstvo Isaa, a.s.

“Mesih, sin Merjemin, samo je poslanik – i prije njega su dolazili i odlazili poslanici – a majka njegova je uvijek istinu govorila; i

oboje su hranu jeli. Pogledaj kako Mi iznosimo jasne dokaze, i pogledaj, zatim, njih kako se odmeću”. (El-Maide, 75.)

Iako je po narodnosti bio Židov, njegov ga narod nikada nije priznao kao Božjeg poslanika. Štoviše, osporavali su mu poslanstvo i onemogućavali ga na razne načine u njegovoj poslaničkoj misiji. Nazivali su ga pogrdnim i uvredljivima imenima, smatrajući ga čarobnjakom i vračem. Mnogi kršćani vjeruju da su tadašnji Židovi i krivi za njegovu smrt što je rezultiralo progonima Židova diljem kršćanske Europe, a kasnije i holokasutom tijekom Drugog svjetskog rata, koji se naravno ne može povezati s kršćanstvom, ali ima svoje korijene u povijesnom nerazumijevanju židova i kršćana. Poslije Isaove, a.s., smrti, o kojoj židovi, kršćani i muslimani zauzimaju različite stavove, javlja se nova vjera nazvana po njemu (Kristu) – kršćanstvo.³⁴

Isa, a.s., pripada plejadi poslanika poznatih kao *Ulu-l-azm* (Poslanici odluke / posebno odabrani poslanici, koji su se izdvajali čvrstinom volje i strpljivošću u nedaćama na koje su nailazili). Poslanstvo tih vjerovjesnika označavalo je stanovitu prekretnicu u povijesti ljudske civilizacije. Riječ je o sljedećim poslanicima: Ade-

34] Od riječi Krist, koja je grčkog, a ne aramejskog porijekla, u značenju „Pomazanik“ ili Mesija.

mu/Adamu, Nuhu/Noi, Ibrahimu/Abrahamu, Davudu/Davidu, Musau/Mojsiju, Isau/Isusu i Muhammedu, a.s.³⁵

Po učenju islama, već rekosmo, među poslanicima nema razlika kada je u pitanju njihova misija. Svi su oni s istog Izvora dobivali Božanske riječi i imali isti zadatak: saopćiti ljudima jedinu i temeljnu vjersku istinu sadržanu u riječima tevhida *LA ILAHE ILLELLAH*, što znači da *Nema božanstva osim Boga* ili *Samo je Jedan Bog*. I Isa, a.s., za svoje poslaničke misije propovijedao je među Židovima isti nauk. Mnogi kur'anski ajeti govore o Isaovu, a.s., vjerovjesništvu. Isau, a.s, je objavljen Indžil/Evandelje, treća velika Allahova Objava ili Knjiga, poslije Tevrata/Tore i Zebura/Psalmi.

„Poslije njih poslali smo Isaa, sina Merjemina, koji je priznavao Tevrat prije njega objavljen, a njemu smo dali Indžil, u kome je bila Uputa i svjetlo, i da potvrdi Tevrat, prije njega objavljen, u kome je također

35] Neki islamski učenjaci izostavljaju Adema, a.s., i Davuda, a.s.. No mi smo ih uvrstili jer je Adem, a.s, prvi čovjek i prvi poslanik, a Davudu, a.s., je Allah objavio jednu od četiri velike knjige i on je bio prvi poslanik/kralj u povijesti poslanstva što znači da je ujedinio i vjersku i svjetovnu vlast.

bilo Uputa i pouka onima koji su se Allaha bojali.“ (El-Maida, 46.)

Isaova, a.s., nadnaravna djela

Kako su poslanici tvrdili da im se Allah, dž.š., obraća te im objavljuje Svete Riječi, njihovi su suvremenici tražili da to dokažu određenim čudima koja izlaze iz okvira nama poznatih prirodnih zakona. Evo što o tome Allah, dž.š., veli u jednom od više kur'anskih ajeta koji govore o toj temi:

„Poslanici njihovi su govorili: “Zar se može sumnjati u Allaha, Stvoritelja nebesa i Zemlje. On vas poziva da bi vam neke grijeha vaše oprostio i da bi vas do roka određenog ostavio.” Oni su odgovorili: “Vi ste ljudi kao i mi; hoćete da nas odvratite od onih kojima su se preci naši klanjali - pa, donesite nam čudo vidljivo!” “Mi jesmo ljudi kao i vi” - govorili su im poslanici njihovi - “ali, Allah daje poslanstvo samo onim robovima Svojim kojima On hoće; mi vam ne možemo donijeti čudo bez Allahove volje - a vjernici neka se samo u Allaha uzdaju. (Ibrahim, 10-12.).

Neuobičajena djela koja su poslanici, isključivo uz Božju dozvolu, činili kako bi posvjedočili istinitost svog govora, Časni Kur'an naziva ajetima, tj. znakovima i pokazateljima poslanstva, a islamski ih znanstvenici nazivaju *mudžizama*. To je svojevrсна nadnaravnost, događaj ili pojava, koji se pojavljuju na drugačiji način i u drugačijem obliku od uobičajenog, od onoga na što su ljudi već navikli. Časni Kur'an prenosi mnoge mudžize poslanika, počevši od tumačenja snova, liječenja neizlječivih bolesti, govora djeteta u bešici, pretvaranja štapa u zmiju, poznavanja budućnosti, pa sve do oživljavanja mrtvih. Svaki poslanik imao je specifične mudžize, shodno vremenu i okolnostima djelovanja, kojima je dokazivao svoje vjerovjesništvo.³⁶

36] Mudžiza Muhammeda, a.s., je sam Kur'an – sveta knjiga s čijom se jezičnoj savršenosti ne može uspoređivati nijedna druga knjiga. To je upravo bilo čudo - jedan nepismeni Arap, prije poslanstva nepoznat izvan svog naroda, snagom Riječi koja poziva vjeri u Jednoga Boga i činjenju dobrih djela danas ima skoro četvrtinu sljedbenika od ukupnog broja ljudi na Zemlji, a većina tih sljedbenika nisu Arapi. Kur'an je uopće gledano najznačajnija od svih mudžiza. Zahvaljujući Kur'anu kao jedinoj sačuvanoj i autentičnoj Objavi imamo svjedočanstvo i sadržaj ranijih objava. Zato sve one koji ne vjeruju ili sumnjaju u objavu Kur'ana poziva da sastave nešto slično: „*Ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome, načinite vi jednu suru sličnu objavljenim njemu, a pozovite i božanstva vaša, osim Allaha, ako istinu govorite.*“ (El-Bekare, 23.)

Kur'an spominje nekoliko mudžiza kojima je Isa, a.s., dokazivao Židovima da dobiva Objavu od istoga Boga od Kojeg je i Musa/Mojsije dobio Tevrat/Toru. Naime, Židovi su, da bi osporili misiju Isau, a.s., zahtijevali čuda kao dokaz njegova poslanstva. Iz kur'anskih ajeta razumijevamo da je Isa, a.s., imao sljedeće mudžize: rođen je bez oca, govorio je kao tek rođeno dijete, pretvarao je pticu načinjenu od blata u živu pticu, uspijevao je izliječiti slijepca od rođenja, proživjeti umrloga, znao je što ljudi jedu kod kuće a što od hrane ostavljaju za zalihu, nagovijestio je dolazak Muhammeda, a.s., i, na zahtjev svojih pristalica, Allah, dž.š., mu je s neba spustio sofru s hranom (posljednja večera). O svemu nabrojanim Allah, dž.š., govori u nekoliko sljedećih ajeta iz kojih razumijevamo da je Isa, a.s., mogao činiti „čuda“ isključivo Voljom Allahovom, a ne kada je on htio:

„I poučit će ga pismu i mudrosti, i Tevratu i Indžilu. I poslati kao poslanika sinovima Israilovim: ‘Donosim vam dokaz od Gospodara vašeg: napravit ću vam od ilovače nešto poput ptice i puhnut ću u nju, i bit će, voljom Allahovom, prava ptica. I iscijelit ću slijepa od rođenja, i gubava, i oživljavat ću mrtve voljom Allahovom, i kazivat ću vam što jedete i što u domovima svojim gomila-

te; to će, uistinu, biti dokaz za vas, ako pravi vjernici budete; i da potvrdim istinitost Tevrata, objavljenog prije mene, i da vam dopustim nešto što vam je bilo zabranjeno. I donosim vam dokaz od Gospodara vašeg – zato se Allaha bojte i mene slušajte – Allah je doista i moj i vaš Gospodar, pa se Njemu klanjajte; to je Pravi put!”

(Ali Imran, 48-51)

„Kad Allah rekne: “O Isa, sine Merjemin, sjeti se blagodati Moje prema tebi i majci tvojoj: kada sam te Džibrilom pomogao pa si s ljudima, u kolijevci i kao zreo muž, razgovarao; i kada sam te pismenosti i mudrosti, i Tevratu i Indžilu naučio; i kada si, voljom Mojom, od blata nešto poput ptice napravio i u nju udahnuo, i kada je ona, voljom Mojom, postala ptica; i kada si, voljom Mojom, od rođenja slijepa i gubavca iscijelio; i kada si, voljom Mojom, mrtve dizao; i kada sam od tebe sinove Israilove odbio, kad si im ti jasne dokaze donio, pa su oni među njima koji nisu vjerovali – povikali: ‘Ovo nije ništa drugo do prava vradžbina!’”

(El-Maida, 110)

Kur’an govori i o trpezi ili posljednjoj večeri, kao svojevrsnom čudu/mudžizi, koju je na

zahtjev Isaovih, a.s., učenika Uzvišeni Allah s nebesa spustio.

„ I kada sam učenicima naredio: 'Vjerujte u Mene i Poslanika Moga!' – oni su odgovorili: 'Vjerujemo, a Ti budi svjedok da smo mi muslimani'.” A kada učenici rekoše: “O Isa, sine Merjemin, može li nam Gospodar tvoj trpezu s neba spustiti?” – on reče: “Bojte se Allaha ako ste vjernici.” “Mi želimo” – rekoše oni – “da s nje jedemo i da naša srca budu smirena i da se uvjerimo da si nam istinu govorio, i da o njoj budemo svjedoci.” Isa, sin Merjemin, reče: “O Allahu, Gospodaru naš, spusti nam s neba trpezu da nam bude blagdan, i prvima od nas i onima kasnijim, i čudo Tvoje, i nahrani nas, a Ti si hranitelj najbolji!” “Ja ću vam je spustiti” – reče Allah - “ali ću one među vama koji i poslije ne budu vjerovali kazniti kaznom kakvom nikoga na svijetu neću kazniti.” (El-Maida, 111-115)

Nažalost, dok je Isa, a.s., boravio na ovome svijetu, malo ih je povjerovalo u njegovo poslanstvo. O tome nam govori i Kur'an. Grupu Isaovih, a.s., sljedbenika, koji su mu povjerovali i širili islam, Kur'an naziva havarijjuni/apostoli.

„A kada se Isa uvjerio da oni neće da vjeruju, uzviknuo je: ‘Koji će biti pomagači moji na Allahovom putu?’ ‘Mi’, rekoše havarijuni, ‘mi ćemo biti pomagači Allahove vjere, mi u Allaha vjerujemo, a ti budi svjedok da smo mi poslušni Njemu. Gospodaru naš, mi u ono što Ti objavljuješ vjerujemo i mi poslanika slijedimo, zato nas upiši među vjernike!’“ (Ali Imran, 52-53.)

Isa, a.s., nije raspet

Osim trojstva, glavnu točku razilaženja između kršćana i muslimana oko Isa, a.s., predstavlja učenje o tzv. raspeću. Kur'an eksplicite tvrdi da Isa, a.s., nije ni ubijen ni raspet, već da ga je Allah uzdigao k Sebi i spasio od nevjernika i njihova nauma da ga ubiju. Po jednoj verziji, umjesto Isa, a.s., je raspet Juda, koji je prije toga izdao Isaa, a.s., i, poprimivši njegov lik, stradao na križu, pa su ljudi počeli govoriti da je to Isa, a.s. Kakogod bilo, za muslimane je relevantno jedino ono što im Kur'an, Božja Objava, donosi o tome:

„Zbog nevjerovanja njihova (Židova, Isao-vih, a.s., suvremenika) i teških kleveta protiv

Merjeme i riječi njihovih: 'Mi smo ubili Mesiha, Isa`a, sina Merjemina, Allahova poslanika...' A nisu ga ni ubili ni raspeli, već im se pričinilo. Oni koji su se o njemu u mišljenju razilazili, oni su sami o tome u sumnji bili; o tome nisu ništa pouzdano znali, samo su nagađali; a sigurno ga nisu ubili, već ga je Allah uzdigao Sebi. – A Allah je silan i mudar.'“ (En-Nisa, 156-8)

Na drugom pak mjestu u Kur'anu Allah, dž.š., veli:

„I kada Allah reče: 'O Isa, dušu će ti uzeti i k Sebi te uzdignuti i spasit ću te od nevjernika i učinit ću da tvoji sljedbenici budu iznad nevjernika do Smaka svijeta. Meni ćete se, poslije, svi povratiti i Ja ću vam o onome u čemu se niste slagali presuditi: one koji ne budu vjerovali na strašne muke ću staviti i na ovome i na onome svijetu i niko im neće moći pomoći..''. A onima koji budu vjerovali i dobra djela činili, On će njima punu nagradu dati. – Allah ne voli nasilnike.”

(Ali Imran, 55-57.)

Isa, a.s., je najavio dolazak Muhammeda, a.s.

U Kur'anu čitamo: „Allah je od svakog vjetrovjesnika, kome je Knjigu objavio i znanje dao, obvezu uzeo: “Kad vam, poslije, dođe Poslanik koji će potvrditi da je istina ono što imate (Suhufi, Tevrat, Zebur i Indžil/ Stari i Novi zavjet) hoćete li mu sigurno povjerovati i sigurno ga pomagati? Da li pristajete i prihvaćate da se na to Meni obavežete?” – Oni su odgovarali: “Pristajemo!” – “Budite onda svjedoci” – rekao bi On -, “i Ja ću vama svjedočiti! A oni koji i poslije toga glave okrenu, oni su doista nevjernici!” (Ali Imran, 81-82.)

Zavjet slijeđenja posljednjeg Božjeg Poslanika Muhammeda, a.s., kojeg bi trebali ispuniti svi ljudi koji svoju vjeru temelje na Ibrahimovom/Abrahamovom monoteizmu, svoje korijene ima u dovi/molitvi Ibrahima/Abrahama, a.s., koju je on, nakon što je na području današnje Mekke usred pustinje po Božjem naređenju ostavio svoju drugu ženu Hadžer/Hagar i prvo-rođenog sina Ismaila, a.s./Jišmaela upućivao Allahu, dž.š., moleći Ga da budućim stanovnicima Mekke odabere Poslanika, koji će svoje sugrađane, ali i sve ljude koji dođu poslije njega, podučiti ispravnoj vjeri. Ibrahim, a.s., je molio:

„Gospodaru naš, pošalji im Poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar! Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, i na onome će biti među dobrima“.

(El-Bekara, 129-130.)

Zato je i pretposljednji poslanik Isa/Isus, a.s., zahtijevao od svojih pomagača havarijjuna/apostola te ostalih koji su povjerovali u njegovo poslanstvo da sačuvaju znanje o dolasku posljednjeg Božjeg poslanika, različito označavanog i imenovanog u glavnim svetim knjigama i raznovrsnim duhovnim tradicijama. Isa, a.s., ga je, kako to Kur'an govori, častio imenom Ahmed:

„A kada Isa sin Merjemin/Isus sin Marijin reče: “O sinovi Israilovi / O Židovi, ja sam vam Allahov poslanik da vam potvrdim prije mene objavljeni Tevrat/Toru i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije je ime Ahmed, koji će poslije mene doći”. I kad im je on donio jasne dokaze, oni rekoše: “Ovo je pravi sihr/vradžbina!“ (Es-Saff, 6.)

Jedan drugi kur'anski ajet, opisujući uvjete koje svatko mora ispuniti da bi zavrijedio Allahovu milost, navodi i sljedeće:

„...koji će slijediti Poslanika, Vjerovjesnika, koji neće znati ni čitati ni pisati, kojeg oni kod sebe, u Tevratu (Tori) i Indžilu (Evandjelju), zapisana nalaze koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvrćati ih, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji budu u njega vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili – postići ono što budu željeli.“ (El-A'raf, 157)

Poslanstvo Isaa, a.s., potvrđivanje je prijašnjih objava, ali i nagovještaj posljednjega Božjeg poslanika Muhammeda, a.s., i njemu objavljene Božje knjige Kur'ana Časnog. Kao pretposljednji vjerovjesnik, kao što su činili i svi raniji vjerovjesnici, Isa, a.s., najavio je dolazak Muhammeda, a.s., pod imenom Ahmed.³⁷

Od Ebu Hurejre, r.a., jednog od najvažnijih prenositelja izreka Muhammed, a.s., se prenosi da je Allahov vjerovjesnik Muhammed, a.s., rekao: „Među svim ljudima ovoga i budućeg svijeta ja sam najbliži Isau, a.s., sinu Merjemu.“ Ashabi su upitali: „Allahov poslaniče, kako

37] Od arapskog glagola hamide-jahmidu u značenju hvaliti, od čega danas imamo izvedenice Ahmed, Muhammed, Mahmud, Hamid, u značenju „hvaljen“.

to?“ Na to je Poslanik odgovorio: „Poslanici su braća po vjeri, majke su im različite, a njihova religija je istovjetna, a između mene i Isaa nema poslanika.”³⁸ U ovome, kao i u mnogim drugim hadisima, naglašen je kontinuitet Objave započete s prvim čovjekom i poslanikom Ademom, a.s., a okončane s Muhammedom, a.s. Svi poslanici donosili su jednu istinsku vjeru i činili su vjersko bratstvo.

Isa, a.s., će se pojaviti prije kraja ovoga svijeta

Osim što je Isa, a.s., najavio dolazak Muhammeda, a.s., posljednjeg Allahova vjerovjesnika, tako je i Muhammed, a.s., u svojim izrekama najavio Isaov, a.s., ponovni povratak na ovaj svijet naredivši sljedbenicima (muslimanima) koji to dožive da mu budu poslušni. Isa, a.s., svojim ponovnim dolaskom, što će također predstavljati čudo, neće donijeti novi vjerozakon (šerijat), nego će slijediti Kur'an i uspostaviti poredak na temelju kur'anskih učenja. Tada će i obznaniti pravu istinu o sebi, koja glasi: Isa, a.s., je samo čovjek i odabrani Allahov poslanik. Bit će to i jedna od

38] Muslim, *Fedail*, 145.

posljednjih najava Sudnjega dana. Allah, dž.š., u Kur'anu je rekao:

„I nema nijednog sljedbenika Knjige koji, kada bude umirao, neće u njega (Isaa, a.s.) onako kako treba povjerovati, a na Sudnjem danu on će protiv njih svjedočiti.“

(En-Nisa, 159)

VJERA ILI VJERE?!

Jesu li brojni Božji poslanici, koji su živjeli u različitim vremenima i životnim uvjetovanostima donosili i različite vjere ili je to bila jedna te ista vjera/religija? Iz islamske vizure poslanici su donosili jednu, po svom temeljnom učenju o samo Jednom Bogu, Stvoritelju svemira, nedjeljivu vjeru koja je u srži prirodnog poretka.

Zar pored Allahove žele drugu vjeru, a Njemu se, htjeli ili ne htjeli, pokoravaju i oni na nebesima i oni na Zemlji, i Njemu će se vratiti! Reci: "Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama i u ono što je objavljeno Ibrahimu/Abrahamu, i Ismailu/Jišmaelu i Ishaku/Izaku i Jakubu/Jakovu i unucima, i u ono što je dato Musau/Mojsiju i Isau/Isusu i vjerovjesnicima - od Gospodara njihova; mi nikakvu razliku među njima

ne pravimo, i mi se samo Njemu (Jednome Bogu) klanjamo. (Ali Imran, 83-84)

Danas postoje brojne religije koje ljudi slijede. Svaka za sebe tvrdi da nudi jedini ispravan put i koncept života. Brojnost religija je Allahova Volja i odredba. Ona zapravo proizlazi iz čovjekove slobode i mogućnosti (ne)pokoravanja. To razumijemo iz kur'anskog ajeta: *«A da je Gospodar tvoj htio, sve bi ljude sljedbenicima jedne vjere učinio. Međutim, oni će se uvijek u vjerovanju razilaziti.»* (Hud, 118.) Kada mufesiri tumače ovaj ajet, naglašavaju da je Allah, dž.š., stvorio ljude različitog shvaćanja, razmišljanja i da je različito vjerovanje normalna posljedica ljudskih mnogobrojnih mogućnosti. Ljudi su shodno svojim interesima definirali mnoga pravila, donosili brojne zakone, pa su znali mijenjati i izvorna religijska učenja. Sa stanovišta Kur'ana, svi su poslanici pozivali jednoj vjeri. Ta je vjera mogla imati drugačije ime, no u svojoj je srži sadržavala ono što se zove islam, a to znači pokornost Jednome Bogu – Allahu, dž.š. Zato se posljednjem Allahovom poslaniku Muhammedu, a.s., nalaže u Kur'anu da slijedi jednu i nedjeljivu vjeru koju su slijedili i njegovi prethodnici:

„Ti (Muhammede) upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio - ne treba se mijenjati Allahova vjera, ali većina ljudi to ne zna - obraćajući Mu se predano! Bojte se Njega i obavljajte molitvu, i ne budite od onih koji Mu druge ravnim smatraju, od onih koji su vjeru svoju razbili i u stranke se podijelili; svaka stranka zadovoljna onim što ispovijeda.“ (Ar-Rum, 30-32)

U povijesnom nizu svaki novi poslanik je donosio savršenije učenje koje je odgovaralo tadašnjem vremenu i okolnostima, s obzirom da je ljudska vrsta napredovala a njihova civilizacija bila suočena s novim izazovima. Možemo govoriti o svojevrsnoj evoluciji vjere.

Univerzalnost i kontinuitet islama

Kao i židovstvo, a osobito kršćanstvo, islam naglašava svoju univerzalnost, svezremenost i, naravno, Božje porijeklo. Sam pojam dolazi iz arapskog jezika, koji je jezik posljednje objave islamskih učenja sadržanih u Kur'anu, muslimanskoj Svetoj knjizi, i jezik svakodnevne molitve muslimana, te označava potpunu, ali svjesnu,

voljnu i aktivnu pokornost/predanost Allahu, dž.š., Jednome i Jedinome Bogu, Apsolutnom Stvoritelju i Održavatelju sve pojavne egzistencije na Zemlji i cijelome Univerzumu. Osim pokornosti Jednome Bogu, pripadnost islamu podrazumijeva i slijedenje životnog puta (sunnet) posljednjeg Božjeg poslanika Muhammeda, a.s., kao prvog i nezaobilaznog tumača Kur'ana, Božje riječi. Također, u svojoj etimologiji islam sadrži značenje mira (*selam/islam* od istog korijena *s-l-m*), jer samo život u skladu s Allahovim zakonima, kojima je On Uzvišeni uredio Univerzum, čovjeku dugoročno jamči duševni i svaki drugi mir u ovom prolaznom, ali i u budućem, vječnom životu. Islam nije religija u užem smislu riječi, tj. na način na koji se taj termin koristi u zapadnjačkoj filozofskoj i religijskoj literaturi. Osim termina islam, muslimani za svoju vjeru koriste i izraz *ed-Din* ili *Din*, kojim označavaju ukupnost ljudskih ponašanja, sveobuhvatni i sveprožimajući način života, individualnu vjeru/uvjerenje, ali i sve aspekte ljudskog života: privatni i javni, moralni i svjetovni, duhovni i materijalni, pravni i društveni, ekonomski i obrazovni.

Islam je vjera koja uređuje cjelokupan život pojedinca i zajednice, privatnu i javnu sferu. U izvjesnom smislu, možemo kazati da islam ne pozna podjelu na sveto i sekularno. Osim, da-

kako, religijskih vjerovanja i obredoslovlja, on svojim učenjima regulira ukupni društveni život, počevši od obitelji, poslovanja, građanskog i kaznenog prava, ishrane, odijevanja do osobne higijene. U islamskom svjetonazoru malo je (ako uopće i postoje) aspekata individualnog i društvenog života koji se ne smatraju izrazom islama kao kompleksne civilizacije u kojoj bi pojedinci, društva i vlade trebali odražavati volju Jednoga Boga. U biti, *el-Islam* ili *ed-Din* uključuje ono što radimo, što mislimo i što osjećamo jednako kao što daje odgovore odakle dolazimo i kamo idemo.³⁹

Iako se islam danas uobičajeno vezuje za Poslanika islama Muhammeda, a.s., i, poput drugih dviju monoteističkih religija (židovstva i kršćanstva), svoje korijene ima u Ibrahimovskoj/Abrahamovskoj odanosti i pokornosti Bogu, Stvoritelju i Gospodaru svjetova, za muslimane on nije nova vjera koja se pojavila Objavom Kur'ana, muslimanske Svete knjige, nego ista vjera koju su svi Allahovi poslanici, od Adema, a.s., prvoga čovjeka i prvoga poslanika, pa do posljednjeg, Muhammeda, a.s., živjeli i propovijedali.

39] U posljednjem Božjem obraćanju Muhammedu, a.s., na oprosnom hadžu (hodočašću) 632. godine, islam je identificiran s pojmom *din*: „*Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.*“ (El-Maida, 3)

„On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu/Noi i ono što objavljujemo tebi (Muhammede), i ono što smo naredili Ibrahimu/Abrahamu i Musau/Mojsiju i Isau/Isusu: ‘Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!’ Teško je onima koji Allahu druge ravnim smatraju da se tvome pozivu odazovu. Allah odabire za Svoju vjeru onoga koga On hoće i upućuje u nju onoga ko Mu se iskreno obrati.“

(Eš-Šura, 13)

Mnogi Poslanici – jedna vjera

Određene forme ispovijedanja i izražavanja mogle su biti mijenjane dolaskom novog poslanika, koji je po Allahovu naređenju dopustio nešto što je prije bilo zabranjeno ili obratno, no sama bit vjere nepromijenjena je od prvoga čovjeka, a ona se temelji na uvjerenju i priznanju da je samo Jedan Bog (Allah, dž.š.), Tvorac nebesa i zemlje, i da drugih božanstava u bilo kojem vidu ili obliku ne može biti. To je učenje toliko važno za islam da se navodi kako će Allah, dž.š., oprostiti sve grijeha osim grijeha širka, odnosno

poštovanja ili prizivanja drugih božanstava uz ili mimo Allaha, dž.š.

„Allah, sigurno, neće oprostiti da Njemu druge smatraju ravnim, a oprostit će kome hoće ono što je manje od toga. A daleko je zalutao onaj ko smatra da je Allahu neko ravan.“ (En-Nisa, 116)

Zato muslimani smatraju da je pogrešno kazati kako je Muhammed, a.s., utemeljitelj nove religije. On je samo obnovitelj (iste) vjere koju su živjeli i propovijedali svi starozavjetni poslanici.

„Mi objavljujemo tebi (Muhammede) kao što smo objavljivali Nuhu/Noi i vjerovjesnicima poslije njega, a objavljivali smo i Ibrahimu/Abrahamu, i Ismailu/Jišmaelu, i Ishaku/Izaku, i Jakubu/Jakovu i unucima, i Isau/Isusu, i Ejjubu/Jobu, i Junusu/Joni, i Harunu/Aronu, i Sulejmanu/Solomonu, a Davudu/Davidu smo dali Zebur/Psalme – i poslanicima o kojima smo ti prije kazivali i poslanicima o kojima ti nismo kazivali – a Allah je, sigurno, s Musaom/Mojsijem razgovarao – o poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. – A Allah je silan i mudar.

Allah svjedoči da je istina ono što ti objavljuje, objavljuje ono što On jedini zna, a i meleki svjedoče; a dovoljan je Allah kao svjedok. Oni koji neće da vjeruju i koji od Allahova puta odvrćaju, daleko su zalutali.“ (En-Nisa, 163 -167.)

Islam je povratak temeljnom i izvornom ugovoru (*misaqu*) između čovjeka i Boga. Tim ugovorom, naime, čovjek se obavezuje biti Božjim slugom, no istodobno i Njegovim namjesnikom na Zemlji. Slijedom toga, čovjek je obavezan stalno biti svjestan Božje Jedinosti, svjedočeći je i djelujući usklađeno s njome. Prihvatiti islam, dakle, znači vratiti se izvoru, priznati i poštovati Ugovor s Gospodarom svjetova. Istodobno, dakako, samo čovjek, kao kruna Njegova stvaranja, ima mogućnost nijekanja i nepokoravanja Bogu, za što će jamačno snositi odgovornost nakon što napusti ovaj svijet.

Islam – najstarija i najmlađa vjera

Muslimani vjeruju da je islam najstarija i najmlađa, praiskonska i konačna vjera. Najstarija – jer oduvijek postoji u prirodnom poretku i rastu čovječanstva i jer su je propovijedali svi Božji

poslanici, a najmlađa – jer se veže za posljednjega Božjeg poslanika Muhammeda, a.s., preko kojeg je objavljena u savršenoj formi Kur'ana Časnog, u konačnoj verziji cijelom čovječanstvu do Sudnjega dana.⁴⁰ Islam se ne oslanja niti temelji na osobi Poslanika Muhammeda, a.s., kao što je slučaj s kršćanstvom (koje je dobilo ime po Kristu), niti na povijesti jednog naroda (Arapa, Perzijanaca ili Turaka), kao što je slučaj sa židovstvom (koje nosi ime po narodu).⁴¹ Islam se, naime, temelji na ideji/učenju/uvjerenju/prihvatanju da je samo Allah Uzvišeni Jedin Bog, Kojemu se sve živo pokorava u Univerzumu, s obzirom na to da se sve rađa, živi i nestaje po prirodi stvari. Islam je prirodna i prirođena vjera, pa bi se stoga svaki čovjek trebao pokoriti svome Stvoritelju živeći islam.⁴²

Muslimani vjeruju da islam nadomješta židovstvo i kršćanstvo, da je Kur'an završna i

40] Vidi: John L. Esposito, *Što bi svatko trebao znati o islamu*, Filozofsko-teološki institut družbe Isusove u Zagrebu, Zagreb, 2003. Str. 26-27.

41] Posve pogrešno, u 18. i 19., pa i početkom 20. stoljeća orijentalisti su islam nazivali muhamedanstvo, s nakanom da izvitopere suštinu islama, stalno podmećući da je Muhammed, a.s., „osnivač“ islama.

42] Muhammed, a.s., je u jednoj svojoj izreci (*hadisu*) kazao: „Svako se dijete rađa u prirodnoj vjeri/islam, pa (ili ostane u islamu) ga njegovi roditelji kasnije učine židovom, kršćaninom ili vatropoklonikom.“ (Bilježi El-Buhari)

potpuna Riječ Božja i da je Muhammed, a.s., posljednji od Boga odabrani poslanik. Suprotno kršćanstvu, koje prihvaća većinu židovske Biblije, muslimani vjeruju da je ono što je zapisano u Starom i Novom zavjetu iskrivljena verzija izvorne objave Mojsiju/Musau, a.s., odnosno Isusu/Isau, a.s. Međutim, islam poštuje Židove i kršćane, izravno im se u Kur'anu obraća i nalaže muslimanima da su životi, vjera, čast i imeci „sljedbenika Knjige“ svetinja i da kao takvi imaju biti sigurni i zaštićeni, jer je Božja volja egzistiranje više religija, a ljudima je ostavljena mogućnost odabira.

„A tebi (Muhammede) objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije nje objavljene i da nad njima bdi. I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi; svima vama smo zakon i pravac propisali. A da je Allah htio, On bi vas sljedbenicima jedne vjere učinio, ali On hoće da vas iskuša u onome što vam propisuje, zato se natječite ko će više dobra učiniti; Allahu ćete se svi vratiti, pa će vas On o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti. (El-Maida, 48)

Premda poslanik Muhammed, a.s., dovršava dugi lanac poslanstva, raniji poslanici ne gube od svog duhovnog značenja. Osim što ih vole, poštuju i ne prave nikakvu razlike među njima, muslimani svakodnevno koriste kur'anske pouke o starozavjetnim i novozavjetnim poslanicima i nastoje slijediti primjere njihove iskrene i ispravne vjere u samo Jednoga Boga – Allaha Uzvišenog.⁴³

Reci: "O, sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko Jedne Riječi, i nama i vama zajedničke: da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo, i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo! (Ali `Imran, 64)

43] Seyyed Hossein Nasr, *Srce islama*, El-Kalem, Sarajevo, 2002., str. 35-42.

***Odabrani kur'anski ajeti o Isau, a.s.,
i njegovoj majci Merjemi***

(Sura Merjem; 1-40)

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

- 1. Kaf Ha Ja Ajin Sad.*
- 2. Kazivanje o milosti Gospodara tvoga prema robu Njegovu Zekerijjau,*
- 3. kad je on Gospodara svoga tiho zovnuo,*
- 4. i rekao: "Gospodaru moj, kosti su mi oronule i glava osijedjela, a nikada nisam, kad sam Ti, Gospodaru moj, molbu uputio, nesretan ostao.*

5. *Bojim se rođaka svojih po krvi poslije mene, a žena mi je nerotkinja, zato mi pokloni od Sebe sina*
6. *da naslijedi mene i porodicu Jakubovu, i učini, Gospodaru moj, da budeš s njim zadovoljan.”*
7. *“O Zekerijja, javljamo ti radosnu vijest da će ti se dječak roditi, ime će mu Jahja biti, nikome prije njega to ime nismo htjeli dati.”*
8. *“Gospodaru moj,” - reče on - “kako ću imati sina kad mi je žena nerotkinja, a već sam duboku starost doživio?”*
9. *“Eto tako!” - reče. “Gospodar tvoj je rekao: ‘To je Meni lahko, i tebe sam ranije stvorio, a nisi ništa bio.’”*
10. *“Gospodaru moj,” - reče - “daj mi neki znak!” - “Znak će ti biti to što tri noći nećeš s ljudima razgovarati, a zdrav ćeš biti.”*
11. *I on iziđe iz hrama u narod svoj i znakom im dade na znanje: “Hvalite ga ujutro i navečer!”*

12. *“O Jahja, prihvati Knjigu odlučno!” - a
damosmo mu mudrost još dok je dječak bio*
13. *i nježnost i čednost, i čestit je bio,*
14. *i roditeljima svojim bio je dobar, i nije
bio drzak i nepristojan.*
15. *I neka je mir njemu na dan kada se rodio i
na Dan kada je umro i na dan kad bude iz
mrtvih ustao!*
16. *I spomeni u Knjizi Merjemu: kada se od
ukućana svojih na istočnu stranu povukla*
17. *i jedan zastor da se od njih zakloni uzela,
Mi smo k njoj meleka Džibrila poslali i on
joj se prikazao u liku savršeno stvorena
muškarca.*
18. *“Utječem se Milostivom od tebe, ako se
Njega bojiš!” - uzviknu ona.*
19. *“A ja sam upravo izaslanik Gospodara
tvoga” - reče on - “da ti poklonim dječaka
čista!”*

20. *“Kako će imati dječaka” - reče ona - “kad me nijedan muškarac dodirnuo nije, a ja nisam nevaljalica!”*
21. *“To je tako!” - reče on. “Gospodar tvoj je rekao: ‘To je Meni lahko’, i zato da ga učinimo znamenjem ljudima i znakom milosti Naše. Tako je unaprijed određeno!”*
22. *I ona zanese i bremenita se skloni daleko negdje.*
23. *I porođajni bolovi prisiliše je da dođe da stabla jedne palme. “Kamo sreće a sam ranije umrla i da sam potpuno u zaborav pala!” - uzviknu ona.*
24. *I melek je, koji je bio niže nje, zovnu: “Ne žalosti se, Gospodar tvoj je dao da niže tebe potok poteče.*
25. *Zatresi palmino stablo, posuće po tebi datule svježe,*
26. *pa jedi i pij i budi vesela! A ako vidiš čovjeka kakva, ti reci: “Ja sam se zavjetovala Milostivom da ću šutjeti, i danas ni s kim neću govoriti.”*

27. *I dođe ona s njim porodici svojoj, noseći ga. “O Merjemo,” - rekoše oni - “učinila si nešto nečuveno!*
28. *Ej ti, koja u čednosti ličiš Harunu, otac ti nije bio nevaljao, a ni mati tvoja nije bila nevaljalica.”*
29. *A ona im na njega pokaza. “Kako da govorimo djetetu u bešici?” - rekoše.*
30. *“Ja sam Allahov rob” - ono reče - “meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti*
31. *i učiniće me, gdje god budem, blagoslovljenim, i narediće mi da dok sam živ molitvu obavljam i milostinju udjeljujem,*
32. *i da majci svojoj budem dobar, a neće mi dopustiti da budem drzak i nepristojan.*
33. *I neka je mir nada mnom na dan kada sam se rodio i na dan kada budem umro i na dan kada budem iz mrtvih ustajao!”*
34. *To je Isa, sin Merjemin - to je prava istina o njemu - onaj u koga oni sumnjaju.*

35. *Nezamislivo je da Allah ima dijete, hvaljen neka je On! Kad nešto odluči, On za to rekne samo: "Budi!" - i ono bude.*
36. *Allah je, uisitnu, i moj i vaš Gospodar, zato se klanjajte samo Njemu! To je Pravi put.*
37. *i sljedbenici Knjige (židovi I kršćani) su se o njemu u mišljenju podvojili, pa teško onima koji ne vjeruju kada budu na Danu velikom prisutni!*
38. *Kako će dobro čuti i kako će dobro vidjeti onoga Dana kad pred Nas stanu! A nevjernici su sada u očitoj zabludi!*
39. *I spomeni ih na Dan tuge kada će biti s polaganjem računa završeno, a oni su ravnodušni bili i nisu vjerovali.*
40. *Mi ćemo Zemlju i one koji žive na njoj naslijediti i Nama će se oni vratiti.*

Pogovor

Jedan od najljepših kur'anskih opisa (mjesto događanja) je opis dolaska na Ovaj svijet, Isaa sina Merjemina. U suri „Merjem“ Uzvišeni Allah govori o bezgrješnom začeću, o tajnovitom i „intimnom“ razgovoru između Duha/ Džibrila, i blažene majke čestite Merjeme.⁴⁴ Kako Kur'an govori, iz njihovog „intimnog“ razgovora – nastaje „sveti, poslanički plod“ – Isa, sin Merjemin, Božiji Poslanik i Njegova Riječ.⁴⁵

I sami opis njegovog začeća, zatim rađanja ili porađanja blažene majke Merjeme je više nego prelijep, ispunjen izvanrednim, sigurnim i

44] Ponovit ćemo i onu dobru poznatu maksimu da su svi ljudi, dakako, sinovi Ademovi (Adamovi), a jedino je Isa sin Merjemin.

45] Konkretno, u hermeneutičkim tekstovima stoji da je Džibril/Sveti Duh puhnuo u razrez njene košulje i taj se dah spuštao dok se nije smjestio u stidnicu, pa je ona tako Božanskom Odredbom zatrudnjela.

smirenim pojmovima i simbolima: Istočna Strana, zastor, Duh (Džibril) u liku savršeno stvorenog muškarca, utjecanje, izaslanik Gospodara, dječak čisti, zatim: Mjesto Daleko, palmino stablo, lamentacija, Melek niže nje, zov Gospodara, potok, datule svježe, jesti-piti-bitu veseo, post i apstinencija od govora.

Stvoritelj je odabrao najljepše mjesto za rođenje Svog Poslanika i Glasonoše Svoje riječi, u Kur'anu stoji da je to – „Makaanan Qasiyyan“, „Mjesto Daleko“. Historijski izvori i većinsko mišljenje ukazuju da je to bio Bejtullahm – Betlehem, mjesto na istočnoj strani od Jerusalema, udaljeno osam milja. No, Kur'an ovdje govori metaforično o mjestu rođenja, On kaže da je to bilo „Mjesto Daleko“, a evo o čemu bi se moglo raditi: Merjema je uveliko bremenita i noseća, a neumoljivo su počele i klevetničke priče o njenom moralu, optužbe i sumnje, a njoj je trebalo da se skloni od svih tih ružnih priča i optužbi, trebalo je jedno mjesto daleko. Tako i danas, mnogi od nas, živeći u vrtlogu mnogih problema i trauma, vrlo često kažemo da želimo otići ili pobjeći na mjesto daleko. Baš kao i blažena majka Merjema. To je otuda. Kur'an govori o tom mjestu, koje je sigurno i neuznemiravajuće – „Mjesto Daleko“.

Poslanik islama Muhammed, a.s., često je govorio da su svi Božiji poslanici bili njegova braća, ali je posebnu pažnju usmjeravao na Isaa, sina Merjemina, jer, kako je govorio, između njega i Isaa – nije bilo drugih poslanika, zato je njemu Isa, mir neka je na njih obojicu, i najbliži. Isto kao što su muslimanima, kako Kur'an govori, najbliži oni koji kažu: „Mi smo kršćani, zato što među njima ima svećenika i monaha i oni se ne ohole.“ (AL-Maida, 82.)

Svetopovijesno gledano, o dolasku Isaa, sina Merjemina, ne postoje velike razlike i razilaženja o karakteru i načinu njegova dolaska na Ovaj svijet, pa i njegovog života, ali kasnije povijesne konstelacije su drukčije; način njegovog odlaska je ono što je poglavito predmet sporenja i razilaženja između muslimana i kršćana. Dakako, osnovna je razlika i u poimanju njegove osobnosti; muslimani vjeruju da je on čovjek, Božiji poslanik, Njegova riječ, dok kršćani vjeruju da je on bog, sin božiji. Dakako, razlika je i u nominalnom: za muslimane je on Isa, sin Merjemin ili Mesih, sin Merjemin, a za kršćane Isus Krist ili Mesija.

No, vrlo je vjerovatno da u povijesti čovječanstva, osobito u posljednje dvije tisuće godina, ne postoji osoba za koju je vezano više kontra-

verzi nego li je to slučaj s Isusom Kristom – njegovim životom i njegovim odlaskom. Dakako, muslimani vjeruju da on nije umro, niti je ubijen, niti raspet, to je bilo samo pričinjenje, jer njega je Stvoritelj Sebi podigao. A kontroverze su uglavnom zbog karaktera njegove osobnosti i načina njegovog odlaska. U islamu on ima sasvim drukčiju sudbinu od sudbine koju mu pripisuje biblijsko učenje, crkveno tretiranje i uopće kršćansko razumijevanje ovog pitanja.

Možda bismo mogli kazati da u jednom takvom (kršćanskom) svjetlu, dosta prigušenom i maglovitom, ostaje puno prostora za različite špekulacije, različite kontraverze i zasigurno različite insinuacije glede tog čovjeka i njegovog života. Njegova misija je poprilično jasna svim njegovim sljedbenicima. On je tu, došao je na Ovaj svijet, začet bezgrješno, bez oca, od majke Merjeme/Marije, ali je njegov status kod onih koji vjeruju u njegovo poslanstvo različit i nikako isti. U svijesti i srcima njegovih biblijskih sljedbenika on je Božiji sin, koji ima jednu sasvim drukčiju ulogu i drukčiji status nego li to imaju kur'anski sljedbenici Isa'a, sina Merjema. U Kur'anu Isa je čovjek, Božiji poslanik, došao je na Ovaj svijet sa posebnom zadaćom i ulogom kakvu su imali svi Božiji poslanici i dakako njegova uloga po učenju Kur'ana nije

ni u kojem slučaju oslobodilačka u smislu da bi on kao mučenik i paćenik preuzeo odgovornost i krivicu prvog, istočnog grijeha „kojeg su svi ljudi nosili na svojim dušama“. U Kur'anu svaki čovjek je odgovoran za ono što on sam uradi i niko ne snosi odgovornost za tuđe grijeha i tuđa djela.

U Kur'anu i po hadisima Božijeg poslanika jasan je opis života Isaa, a.s., i njegovog nestanka, dok se u nekoliko evanđelja o tome mogu čuti različite stvari. Četiri priznata evanđelja koja čine Novi zavjet, tri sinoptička (Matej, Marko i Luka) i jedno kanonsko (Ivan), približno isto govore o ovom čovjeku i njegovoj misiji, mada postoje evanđelja koja crkva nije priznala, a koja na različit način tumače njegov život.

Međutim, ta različitost u tumačenju njegovog života nije odlika samo vremena drugog stoljeća, kada nastaje kodifikacija evanđelja u jednu biblijsku zbirku (Novi zavjet) već ta pomalo zamagljena sjećanja, nedoumice i nejasnoće su uzrokom nastanka različitog shvatanja i tumačenja njegovog života i u ovom sadašnjem modernom vremenu.

Tako ćemo kazati i u recentno vrijeme da upravo iz tog zapadnog svijeta, svijeta kršćanstva, dolaze i nastaju mnoga vjerska, umjetnička i druga djela koja na različite načine tretiraju Isu-

sa Krista. Vrlo često oprečna i opoziciona učenju zvanične crkve.⁴⁶ U islamu je jedinstven stav o njemu.

Ova korisna knjiga imama zagrebačke džamije mr. Mirze Mešića predstavlja doprinos svekolikog poimanja Isusa Krista, zapravo, Isaa, sina Merjemina. Ona je ponajprije islamsko viđenje i kur'anski odgovor na to pitanje. A ima za cilj da sljedbenicima Krista predstavi islamsko viđenje tog krucijalnog pitanja. A u približavanju istine ili u istini je spas. Dakako, i približavanju jednih prema drugima.

Muhamed Velić

46] Uzmimo za primjer jedan od najčitanijih i najprodavanijih romana, koji je dugo godina bio bestseller, roman „Da Vinčijev kod“ Dana Browna, zatim Oskarom nagrađeni film „Djevojka od milion dolara“, redatelja Klinta Istvuda.

O autoru

Mirza Mešić (Mehmedalija i Mensura) rođen je 1976. godine u Čeliću (Brčko, BiH). Završio zagrebačku medresu „Dr. Ahmed Smajlović“, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu te poslije-diplomski znanstveni studij *Međunarodni odnosi* na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Radi kao imam u Zagrebačkoj džamiji i predaje islamski vjeronauk u Islamskoj gimnaziji Dr. Ahmeda Smajlovića. Voditelj je Ureda za da'wu i islamsku mladež i pokretač vjerske tribine „Večer Kur'ana i džemata“. Objavio više radova u različitim publikacijama te knjigu „*Islam iznutra*“ (Zagreb, 2011.). Oženjen, otac dvaju sinova.

ISLAMSKA ZAJEDNICA U HRVATSKOJ
URED ZA DA'WU I MLADEŽ

Zagreb, 2014. / 1435. h. g.